

**PALOKAN JA SUMIAISTEN ASUKKAIDEN
PAIKKAKUNTAKOKEMUKSIA**

Laadullinen tutkimus paikkaan kiinnittymisestä

Kaisa Kauppila
Maisterintutkielma
Yhteiskuntapolitiikka
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Humanistis-
yhteiskuntatieteellinen
tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta: Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos: Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä: Kaisa Kauppila	
Työn nimi: Palokan ja Sumiaisten asukkaiden paikkakuntakokemuksia: laadullinen tutkimus paikkaan kiinnittymisestä	
Oppiaine: Yhteiskuntapolitiikka	Työn tyyppi: Maisterintutkielma
Aika: Kevät 2022	Sivumäärä: 59 + liitteet 6 sivua
Ohjaaja: Tiina Silvasti	
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Moderni aika on mahdollistanut ihmisille entistä helpomman liikkumisen, ja paikkaa vaihdetaankin useaan otteeseen elämän aikana. Kaupungistumisen myötä väestö ja työpaikat siirtyvät yhä suurempiin kasvukeskuksiin, ja kuntien väliset muuttovirrat kasvavat. Muuttoliikkeen vilkastuminen onkin herättänyt kysymyksiä siitä, millaiset tekijät kiinnittävät asukkaita heidän kotipaikkakunnilleen, ja millaista paikkaan kiinnittymistä nyky-yhteiskunnissa on vielä jäljellä.</p> <p>Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaiset tekijät vaikuttavat Jyväskylän Palokan ja Äänekosken Sumiaisten asukkaiden paikkaan kiinnittymiseen, ja kuinka kiinnittyminen ilmenee. Tutkimuksen aineiston muodostaa Jyväskylän yliopiston Kylä-OSKU-hankkeen yhteydessä kerätty karttapohjainen verkkokyselyaineisto, joka koostuu 235:stä Palokan ja Sumiaisten asukkaasta kirjallisesta ja karttapohjaisesta verkkokyselyvastauksesta. Aineiston analyysi on toteutettu teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla.</p> <p>Tutkimustulokset osoittavat, että paikkaan kiinnittyminen vaikuttaa keskeisesti siihen, kuinka positiivisessa valossa asuinpaikka nähdään, miten asuinalueeseen identifioidutaan, ja kuinka voimakkaasti aluetta halutaan kehittää. Tutkimuksen perusteella paikkaan kiinnittymistä ennustavat erilaiset sosiodemografiset, sosiaaliset ja fyysiset tekijät, joista tärkein on asumisajan kesto. Asuinalueen fyysiset tekijät, kuten luontoon pääseminen ja palveluiden läheisyys, vaikuttavat kiinnittymiseen myös huomattavasti. Tutkimustulokset viestivät siitä, että modernisaatiosta ja muuttoliikkeen vilkastumisesta huolimatta paikkaan kiinnittyminen on edelleen tärkeää niin yksilön, kuin yhteiskunnankin näkökulmasta. Paikkaan kiinnittyminen tulisikin tulevaisuudessa ottaa huomioon erityisesti kaupunkisuunnittelussa.</p>	
Asiasanat: paikkaan kiinnittyminen, paikallinen identiteetti, monipaikkaisuus, kaupungistuminen, modernisaatio, muuttoliike	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja:	

KUVAT

Kuva 1: Palokka kartalla (Maanmittauslaitos 2022).....	6
Kuva 2: Sumiainen kartalla (Maanmittauslaitos 2022).....	7
Kuva 3: Epämiellyttävät kohteet Palokan asuinalueella.....	44
Kuva 4: Suosikkikohteet Palokan asuinalueella.....	44

KUVIOT

Kuvio 1: Aukastyyppien ja iän suhde Maria Lewickan tutkimuksessa.....	23
Kuvio 2: Käännös Leila Scannellin ja Rober Giffordin alkuperäisestä Person-Place-Process-viitekehuksesta. Kääntänyt Kaisa Kauppila.....	27

TAULUKOT

Taulukko 1: Paikkatunteita kuvaavat käsitteet Hummonin, Crossin ja Lewickan tutkimuksissa.....	21
Taulukko 2: Vastaajien sukupuolijakauma.....	33
Taulukko 3: Vastaajien ikäjakauma ikäryhmittäin.....	33
Taulukko 4: Paikkakunnalla asumisen kesto.....	34

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MAASEUTUMAISET TAAJAMAT PALOKKA JA SUMIAINEN.....	4
	2.1 Palokka	5
	2.2 Sumiainen.....	7
3	PAIKALLISUUS MODERNISSA MAAILMASSA	9
	3.1 Paikan ja tilan vastakkaisuus.....	9
	3.2 Paikallinen identiteetti.....	10
	3.3 Paikallisuus monipaikkaistuvassa yhteiskunnassa	12
4	PAIKKAAN KIINNITTYMINEN	14
	4.1 Mitä on paikkaan kiinnittyminen?	14
	4.2 Paikkaan kiinnittymistä ennustavat tekijät	16
	4.2.1 Sosiodemografiset tekijät	16
	4.2.2 Sosiaaliset tekijät.....	17
	4.2.3 Fyysiset tekijät.....	18
	4.3 Asukkaiden väliset erot paikkaan kiinnittymisessä	19
	4.3.1 David Hummonin asukastyypittely	19
	4.3.2 Hummonin tyyppittelyn uudelleenarviointia.....	20
	4.3.3 Asukastyypittelyä suomalaisessa tutkimuksessa	24
5	PAIKKAAN KIINNITTYMISEN ULOTTUVUUDET	26
	5.1 Person-Place-Process-viitekehys.....	26
	5.1.1 Henkilö.....	27
	5.1.2 Psykologinen prosessi.....	28
	5.1.3 Paikka	29
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	31
	6.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	31
	6.2 Verkkokyselyaineiston keruu ja kuvaus.....	32
	6.2.1 Tutkimusaineiston kuvaus.....	32
	6.2.2 Verkkokysely aineistonkeruumenetelmänä	34
	6.3 Tutkimuksen eettisyys ja aineiston tietosuoja	36
	6.4 Aineiston analyysi teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla	37
	6.5 Analyysin kulku	39
7	ANALYYSIN TULOKSET	40

7.1	Paikkaan kiinnittymistä edistävät ja vähentävät tekijät.....	40
7.2	Paikkaan kiinnittymisen ilmeneminen asukkaiden välillä.....	45
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	49
8.1	Tutkimuksen johtopäätökset.....	49
8.2	Tulosten vertailu aiempiin tutkimuksiin.....	51
8.3	Pohdinta	52
	LÄHTEET.....	54
	LIITTEET	60
	Liite 1	60

1 JOHDANTO

Suomalaiset vaihtavat asuinpaikkaa ahkerasti – jopa miljoona kertaa vuodessa. Suurin osa muuttajista on nuoria aikuisia, ja yleensä muuttopäätösten taustalla on asunnon vaihtoon tai työmarkkinoihin liittyviä tekijöitä. (Laakso & Loikkanen 2004, 120; Saari, 2010.) Kuntien väliset muuttovirrat ovatkin kasvaneet tasaisesti jo muutaman vuosikymmenen ajan, ja väestö ja työpaikat ovat siirtyneet yhä suurempiin kasvukeskuksiin (Kytö & Kral-Leszczynsk 2013, 10). Kuluttajatutkimuskeskuksen johtaja Päivi Timonen (2013) kuvaa, että Suomessa on meneillään ”yksi historiamme suurimpia muutosprosesseja, joka ilmenee väestön ja työpaikkojen keskittymisenä suurimpiin kasvukeskuksiimme.” Myös Sitran tulevaisuus selvityksen mukaan vuoden 2020 megatrendejä olivat kaupungistuminen ja väestön keskittyminen muutamaan suureen kasvukeskukseen (Dufva, 2020). Ilmiö on kuitenkin tuonut mukanaan niin alueellisia, ekologisia, sosiaalisia kuin taloudellisiakin ongelmia. Muuttoliike on esimerkiksi lisännyt alueiden välisiä koulutus- ja työllisyyseroja sekä kuormittanut liikennejärjestelmiä ja asuntomarkkinoita epätasaisesti. Muuttoliikkeen mukana siirtyy sekä osaamista että kustannuksia alueelta toiselle. (Kytö & Kral-Leszczynsk 2013, 14; Timonen 2013, 7–8.)

Vuonna 2019 puhjennut koronakriisi lisäsi niin ikään kuntien välistä muuttoliikettä (Lipasti 2021). Kaupungistumiskehityksen vastaisesti koronakriisin aiheuttama muuttoliike kohdistui kuitenkin osin kasvukeskuksista pienemmille paikkakunnille. Aiempaa suuremman joukon uutisoitiin muuttaneen kaupungeista maaseutumaisiin kuntiin, ja kotimaan sisäisen muuttoliikkeen kuvattiin kääntyneen jopa pääläelleen, kun Helsingistä poismuuttajia oli enemmän kuin tulijoita. (Yle 17.8.2020; Yle 5.11.2021). Pandemian myötä yli miljoona suomalaista siirtyi myös etätöihin, ja etätöskentely mahdollisti monelle uudenlaisen asumisen (Dufva, Hellström, Hietaniemi, Hämäläinen, Ikäheimo, Lähdemäki-Pekkinen, Poussa, Solovjew-Wartiovaara, Vataja ja Wäyrynen 2020). Ihmisten tullessa vähemmän riippuvaisiksi yhdestä paikkakunnasta ja muuttaessa yhä useammin onkin aiheellista

pohtia, millaiset tekijät vielä kiinnittävät asukkaita heidän kotipaikkakunnilleen. Millaista paikkaan kiinnittymistä nyky-yhteiskunnassa on vielä jäljellä?

Paikkaan kiinnittyminen vaikuttaa ihmiselämään monin eri tavoin, mikä tekee sen tutkimuksesta tärkeää. Tutkimuksissa on esimerkiksi huomattu, että paikkaan kiinnittyneet ihmiset kokevat elämänsä muita ihmisiä merkityksellisemmiksi ja ovat tyytyväisempiä elämäänsä. (Lewicka 2011a, 218; 2011b, 705). Paikkaan kiinnittyminen vaikuttaa myös asukkaiden turvallisuudentunteeseen ja asumistyytyväisyyteen. Pienessä mittakaavassa tämä näkyy esimerkiksi siten, että asuinalueen naapurustoon luotetaan enemmän ja epämiellyttävää käytöstä koetaan vähemmän. Laajemmassa mittakaavassa tämä ilmenee esimerkiksi sota-alueella, jossa paikkaan kiinnittyneet ihmiset kokevat olonsa muita turvallisemmaksi. Paikkaan kiinnittymisen tutkimusta onkin sen vuoksi sovellettu niin katastrofipsykologiaan kuin maahanmuuttoa ja ihmisten liikkuvuutta koskeviin tutkimuksiin. (Scannel & Gifford 2010, 1.)

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin paikkaan kiinnittymistä kahden keskisuomalaisen asuinalueen asukkaiden paikkakuntakokemuksien avulla. Tutkimuksessa pyrittiin saamaan kokonaiskuva paikkaan kiinnittymiseen vaikuttavista tekijöistä ja selvittämään, millä tavalla paikkaan kiinnittyminen eroaa alueiden asukkaiden välillä. Tutkimuskohteena olevat alueet - Jyväskylän Palokka ja Äänekosken Sumiainen - ovat molemmat maaseutumaisia taajamia, jotka ovat kuntaliitosten myötä yhdistyneet osaksi suurempaa kaupunkia. Palokka-Puuppolan suuralueella asukkaita on yli 14 000, kun taas Sumiaisissa ympärivuotisia asukkaita on noin 1150. Asuinalueilla asuu kesäisin myös kesäasukkaita, ja Sumiaisissa asukasluku jopa kolminkertaistuu kesäasukkaiden johdosta.

Tutkimuksessa etsittiin vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Millaiset tekijät vaikuttavat Jyväskylän Palokan ja Äänekosken Sumiaisten asukkaiden paikkaan kiinnittymiseen?
- 2) Miten asuinpaikkaan kiinnittyminen ilmenee?
- 3) Miten kiinnittyminen eroaa Palokan asukkaiden, Sumiaisten asukkaiden ja alueiden kesäasukkaiden välillä?

Aineiston analyysissä hyödynnettiin valmista kyselyaineistoa joka kerättiin osana Jyväskylän yliopiston kaksivuotista Kylä-OSKU-hanketta (Osallistava kulttuurisuunnittelu kylähenkeä vahvistamassa: Etnografinen toimintatutkimus Palokassa ja Sumiaisissa). Tutkimuksen aineisto koostuu karttapohjaisen verkkokyselyn ”Kylähenki ja paikallisuus” (Liite 1) vastauksista. Verkkokyselyaineisto kerättiin lokakuun 2020 ja helmikuun 2021 välisenä aikana. Karttapohjaisessa verkkokyselyssä kartoitettiin asukkaiden suhdetta heidän lähiympäristöönsä ja paikalliseen yhteisöön, kokemuksia asuinpaikkaan kuulumisesta ja yhteisöllisyydestä sekä asukkaiden toiveita paikkakunnan kehittämistä. Verkkokyselyyn vastasi 235 henkilöä, joista 187 vastaajaa täytti

kyselyn loppuun asti. Metodologiselta lähestymistavaltaan tutkimus on laadullinen, ja tutkimusanalyysi toteutettiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla.

Tutkimus alkaa tutkittavien asuinalueiden ja niiden ominaispiirteiden esittelyllä. Tämän jälkeen siirrytään tarkastelemaan paikallisuutta modernisaatiokehityksen näkökulmasta, ja kuvaillaan paikallisuuden uusia muotoja yhteiskunnassa. Seuraavissa luvuissa pureudutaan paikkaan kiinnittymisen käsitteeseen ja esitellään aikaisempia paikkaan kiinnittymistä käsitteleviä tutkimuksia. Tutkimuksen tulokset esitetään kahdessa osassa. Ensimmäisessä alaluvussa eritellään paikkaan kiinnittymiseen vaikuttaneet tekijät ja toisessa alaluvussa kuvaillaan tapoja, joilla kiinnittyminen ilmeni. Analyysimenetelmänä toimii teoriaohjaava sisällönanalyysi, joten tutkimustulokset esitetään paikkaan kiinnittymisen tutkimusteoriaan nojaten.

2 MAASEUTUMAISET TAAJAMAT PALOKKA JA SUMIAINEN

Suomen sisäinen muuttoliike on jo pitkään kohdistunut suuriin kasvukeskuksiin, ja samalla syrjäiset alueet ovat menettäneet asukkaitaan (Kytö & Kral-Leszczyńsk 2013, 13). Pitkään jatkuneesta kaupungistumiskehityksestä huolimatta kyselytutkimusten perusteella maaseutua pidetään usein kaupunkia parempana asuinpaikkana (Saarinen, Airio, Kaikkonen & Luoma 2013, 520). Sitran vuoden 2011 Maamerkit-barometrin mukaan maaseutu toi suomalaisille vahvimmin mieleen luonnon ja viihtyisän lähiympäristön. Muita maaseutuun liitettyjä mielikuvia olivat vapaus, hyvä elämä, aitous, ympäristöystävällinen elämäntapa ja yhteisöllisyys. Kaupunkiin liitettyjä mielikuvia olivat puolestaan kulttuuri, stressi, aktiivisuus, modernius, vaihtelu ja syrjäytyminen. Keskeisin ero maaseutuun ja kaupunkiin liitettyjen mielikuvien välillä oli maaseutuun liitetty luonto ja kaupunkiin liitetty stressi. (Hellström 2011, 17.)

Suomalainen maaseutu onkin muuttunut niin käsitteellisesti kuin ihmisten mielikuvissa viimeisten vuosikymmenien aikana. Maaseutua ei voida enää määritellä tietynlaisten elinkeinojen tai selkeän asuinympäristön perusteella, sillä yhä useampi maaseudulla aikaa viettävä on matkailija, kesämökkiläinen tai etätöitä tekevä kaupunkilainen. (Knuuttila & Rannikko 2008, 9.) Samaan aikaan maaseudun elinmahdollisuuksia vaikeuttavat kuitenkin pitkät välimatkat, katoavat palvelut ja elinkeinojen rakennemuutos. Syrjäisellä maaseudulla ongelmaksi ovat muodostuneet muun muassa huono taloustilanne, nuorten poismuutto ja korkea työttömyysaste. (Saarinen ym. 2013, 520.)

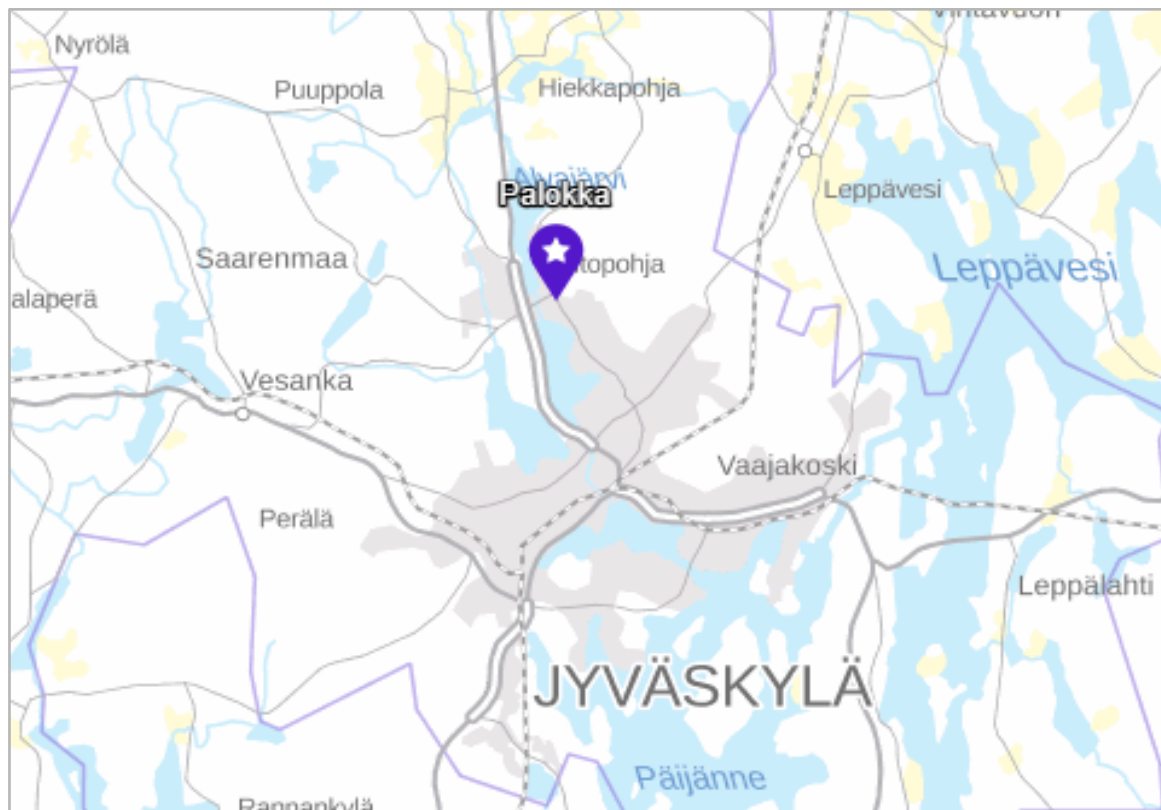
Harvaan asutun maaseudun sijaan kaupunkien läheinen maaseutu on tutkimuksissa osoittautunut houkuttelevaksi asuinalueeksi, joka vetää puoleensa erityisesti keskiluokkaisia lapsiperheitä. Tutkimusten mukaan kaupunkien läheisillä maaseuduilla on usein matala työttömyysaste ja työikäisten osuus asukkaista on

korkea. Kaupunkien läheisillä maaseuduilla keskeiset palvelut ja työpaikat sijaitsevat usein sopivan välimatkan päässä ja asuinympäristössä voidaan silti nauttia maaseudulle tyypillisistä eduista, kuten tilasta ja ympäristön rauhallisuudesta. (Saarinen ym. 2013, 520.)

Tässä tutkimuksessa tarkasteltavat alueet, Jyväskylän Palokka ja Äänekosken Sumiainen, ovat molemmat maaseutumaisia taajamia, jotka sijaitsevat lyhyen matkan päässä kaupungista. Palokassa ja Sumiaisissa kohdataan kuitenkin monien muiden suomalaisten taajamien tapaan erilaisia haasteita, jotka vaikuttavat alueiden tulevaisuuteen. Sumiaisissa haasteena ovat palveluiden kaikkoominen ja väestön ikääntyminen, ja Palokassa puolestaan alueen kehittyminen nukkumalähiöksi, jossa paikallista identiteettiä tai sosiaalisia verkostoja ei pääse rakentumaan. (Kumpulainen & Koskinen-Koivisto 2021.) Seuraavissa alaluvuissa esitellään kumpikin taajama sekä niiden erityispiirteet tarkemmin.

2.1 Palokka

Jyväskylän maalaiskuntaan kuuluneesta Palokasta tuli vuoden 2009 kuntaliitoksen myötä yksi Jyväskylän kaupunginosista. Palokka sijaitsee Jyväskylän pohjoispuolella noin seitsemän kilometrin päässä Jyväskylän keskustasta. Nykyisen Palokan keskustaksi ymmärretään Palokkajärven itäpuolella sijaitseva alue, johon kuuluu muun muassa kirjasto ja terveyskeskus (Könönen 2015a, 51). Palokka-Puuppolan suuralueella asukkaita on yli 14 000 ja se on yksi Jyväskylän vetovoimaisimmista ja nopeimmin kasvavista alueista (Jyväskylän kaupunki 2021). Tässä tutkimuksessa keskitytään Palokka-Puuppolan suuralueen sijaan ainoastaan Palokan alueeseen.

Kuva 1: Palokka kartalla (Maanmittauslaitos 2022)

Viimeisen 50 vuoden aikana Palokka on muuttunut harvaan asutusta maaseudusta kaupunkilähiöksi. Tietokirjailija Janne Könösen mukaan kehitykseen ovat vaikuttaneet sotien jälkeisten karjalaissiirtolaisten ja suurten ikäluokkien nopea väestönkasvu sekä 1970-luvulta alkanut voimakas kaavoittaminen ja lähiökehittäminen (Könönen 2015a, 111). 1970-luvun lähiösuunnittelua ja elementtirakentamista edustaa muun muassa Pappilanrinteeseen rakennettu 14 kerrostalon alue. Lähiökehittämisestä huolimatta Palokka on suurelta osin säilynyt omakoti- ja rivitaloalueena, jossa luonto ja liikuntamahdollisuudet ovat lähellä. (Jyväskylän kaupunki 2021; Könönen 2015a, 112.)

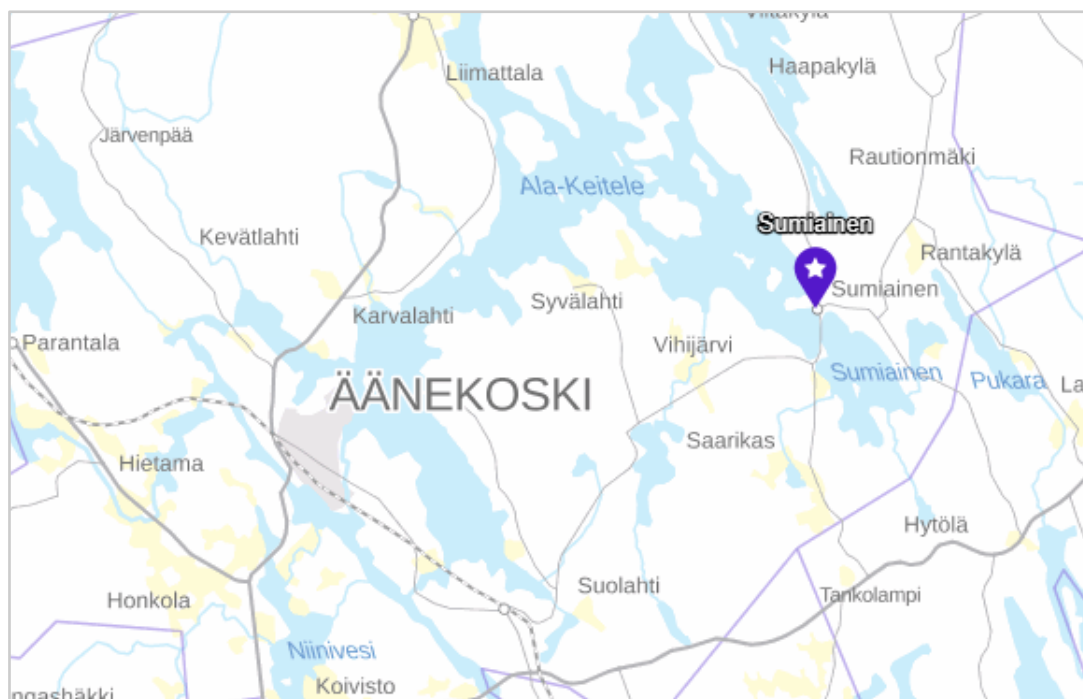
Palokan asuinalue on houkuttellut 1970-luvulta lähtien uusia muuttajia erityisesti Jyväskylän kaupungin alueelta sopivan sijaintinsa ja alueen rauhallisuuden vuoksi. 1970-luvulla alue oli suosittu lapsiperheiden ja työtätekevän väestön keskuudessa, ja monille muuttoperusteeksi riitti lyhyt työmatka kaupunkiin sekä alueen luonnonläheisyys. 2000-luvulla suurten markettien tulon myötä Palokka nähtiin lisäksi myös kauppapaikkana. Hyvät kauppa- ja terveystalvelut sekä harrastusmahdollisuudet houkuttelivat alueelle lisää uusia asukkaita. (Könönen

2015a, 116–117.) Palokkaan on myös viime vuosina rakennettu ja kaavoitettu useita uusia asuinalueita (Koskinen-Koivisto, Kumpulainen & Husu 2022).

Alueen palvelut sijoittuvat Palokkaa halkovan Palokkajärven molemmille puolille, ja alueiden välillä kulkee vain yksi yksikaistainen kulkureitti, Palokan orsi, joka ruuhkautuu helposti. Palokan asuinalue jakautuu itäisiin ja läntisiin asuinalueisiin, ja yhteensä Palokan sisällä on jopa 20 asuinalueita (Jyväskylän kaupunki 2021). Palokan identiteetti onkin vuosien saatossa vaihdellut järvien ja nelostien pirstomalla alueella. Käsitys asuinalueesta on riippunut sekä asukkaasta että siitä, millä vuosikymmenellä alueella on sattunut asumaan. (Könönen 2015a, 120–167; 2015b.) Könönen arvioi asuinalueiden pirstaleisuuden kielivän siitä, ettei palokkalaisilla ole aina ollut selkeästi yhteistä identiteettiä (Könönen 2015a, 120; 2015b).

2.2 Sumiainen

Vuonna 1898 perustettu Sumiaisten kunta liitettiin osaksi Äänekosken kaupunkia vuonna 2007. Sumiaisten kirkonkylä sijaitsee Sumiaisenjärven ja Ala-Keiteleen välisellä kannaksella, ja kylässä toimivat muun muassa koulu, päiväkoti ja kirjasto. Sumiaisten keskustassa toimivat myös kyläkauppa sekä kyläkahvila Korppu, jotka ovat kyläläisille tärkeitä kokoontumispaikkoja. (Äänekosken kaupunki 2021.)

Kuva 2: Sumiainen kartalla (Maanmittauslaitos 2022)

Tällä hetkellä Sumiaisten kylässä asuu noin 1150 asukasta ja kesäisin luku jopa kolminkertaistuu kesäasukkaiden johdosta (Korhonen & Korkiakangas 2018, 15–85; Äänekosken kaupunki 2021). Sumialaisista merkittävä osa onkin kesäsumialaisia, ja viime vuosikymmenten aikana Sumiaisten rannoille on rakennettu kesämökkejä kiihtyvällä tahdilla. Nykyaikaiset mökit sopivat usein ympärivuotiseen asumiseen, ja moni viihtyykin alueella läpi vuoden. (Korhonen & Korkiakangas 2018, 15–17.)

Vuonna 1995 valtioneuvosto kirjasi yhteensä 156 valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita. Alueiden arvo perustui monimuotoiseen kulttuurivaikutteiseen luontoon, hoidettuun viljelymaisemaan sekä perinteiseen rakennuskantaan. (Ympäristöhallinto 2020.) Yksi näistä kulttuurimaisemista oli Sumiaisten kirkonkylä. Vaikka Sumiaisten kirkonkylän maisemassa ei näy enää maataloutta, hyvin säilynyttä kylämaisemaa pidettiin kuitenkin perinteisenä ja tasapainoisena (Korhonen & Korkiakangas 2018, 21). Sumiaisten keskusta onkin vanhaa ja idyllistä aluetta, jota leimaavat hyvin säilyneet historialliset elementit (Museovirasto 2009; Äänekosken kaupunki 2021). Näitä elementtejä ovat muun muassa rakentamisen suhde maisemaan, rakennusten sijoitus pihapiirissä sekä peltojen sijainti. Lisäksi Sumiaisissa on vaalittu nauhakylärakennetta, ja uusi tielinjaus on sovitettu kylän luonteeseen (Museovirasto 2009). Sumiaisten kirkonkylän raitin rakennuskanta on peräisin 1940- ja 1950-luvuilta, ja rakennettaessa uusia kiinteistöjä on historiallinen miljöö pyritty huomioimaan (Korhonen & Korkiakangas 2018, 22).

Perinteisesti sumialainen identiteetti on rakentunut maalaisuudelle, ja vielä vuonna 1985 puolet Sumiaisten työväestöstä harjoitti ammatikseen maa- ja metsätaloutta. Seuraavina vuosikymmeninä maatalouden koneistuminen ja tehostuminen oli kuitenkin nopeaa: vuonna 1998 enää viidennes ja vuonna 2006 enää 13 % Sumiaisten asukkaista harjoitti maa- ja metsätaloutta päätoimisesti. Vuosien 1959 ja 2006 välillä yli 200 maatilaa lopetti aktiivisen viljelyn. (Korhonen & Korkiakangas 2018, 23–31.) Sumiaisten kotiseutukirjan kirjoittajien Risto Korhosen ja Pirjo Korkiakankaan mukaan sumialaisten paikallisidentiteetti on perinteisesti ollut voimakasta. Sadan vuoden ajan sumialaiset olivat päättäneet asioistaan itsenäisesti, ja vuoden 2007 Äänekosken kuntaliitos olikin monelle kipeä asia. Korhonen ja Korkiakangas kuitenkin arvioivat, että sumialaisuus ei kuntaliitoksen myötä kuollut, vaan sen henkeä ja identiteettiä pitävät yllä ihmisten päivittäiset kohtaamiset sekä kyläyhdistykset. (Korhonen & Korkiakangas 2018, 113–114.)

3 PAIKALLISUUS MODERNISSA MAAILMASSA

Moderni aika on mahdollistanut ihmisille entistä helpomman liikkumisen, ja paikkaa voidaankin vaihtaa useaan otteeseen elämän aikana. Ihmiset matkustavat töihin ja harrastuksiin, viettävät lomia loma-asunnoillaan tai ulkomailla ja muuttavat uusiin kaupunkeihin tai kokonaan uusiin maihin. Modernisaation luoma paikattomuus on herättänyt kysymyksen siitä, onko paikalla enää merkitystä nyky-yhteiskunnassa. Mitä ihmisten ja paikkojen välisille siteille tapahtuu, kun ihmiset ovat jatkuvassa liikkeessä?

3.1 Paikan ja tilan vastakkaisuus

Humanistisen maantieteen kehittäjä Yi-Fu Tuan määritteli tutkimuksissaan paikan ja tilan vastakkaisiksi käsitteiksi. Paikka ilmensi turvallisuutta, vakautta ja pysähtyneisyyttä, ja tila puolestaan avoimuutta, vapautta ja liikettä. (Tuan 1977, 3–6.) Modernissa yhteiskunnassa ihmisen suhde paikkaan on kuitenkin monimutkainen, sillä käsitys paikasta voi ulottua myös paikkakuntien rajojen ulkopuolelle. Työpaikka voi sijaita eri kaupungissa kuin oma asuinpaikka, ja lomakohde saattaa sijaita toisessa maassa ja olla käytössä vain lyhyen ajan vuodesta. (Tuan 2006, 182–183.) Tuanin mukaan modernisaatio on vaikuttanut ihmisen paikkasuhteeseen niin, että ihminen, jolla on liikkuva elämäntyyli, ei ehdi juurtumaan asuinpaikkaan. Juurtuminen edellyttäisi vuodesta toiseen arkisia kokemuksia, jotka hitaasti jäisivät asukkaan muistiin. (Tuan 2006, 3–51).

Ihmismaantieteilijät, ympäristöpsykologit ja yhteisösosiologit ovat yleensä pitäneet paikkaan kiinnittymistä hyvänä ja ihmisten liikkumista huonona asiana. Näkemyksen perusteella tunnesiteet asuinpaikkoihin ovat ihmisten tärkeitä

hyvinvoinnin lähteitä, kun taas liikkuvuuden ajatellaan heikentävän asuinpaikan yhtenäisyyttä ja lisäävän ihmisten juurettomuutta. (Gustafson 2013, 38.) Vastakkaisen ja tutkijoiden keskuudessa yhä suositumman näkemyksen mukaan ihmisten liikkuvuus nähdään positiivisena ja paikkaan kiinnittyminen taas negatiivisena asiana. Ihmisten liikkuvuus yhdistetään kehitykseen, henkiseen kasvuun ja ennakkoluulottomuuteen, kun paikkaan kiinnittymisen ja paikallisuuden katsotaan edustavan ahdasmielisyyttä ja rajallisia mahdollisuuksia. Molemmissa näkökulmissa oletetaan, että paikkaan kiinnittyminen ja ihmisten liikkuvuus asettuvat vastakkain, kuten Tuanin (1977) alkuperäisissä paikan ja tilan määritelmässä. Nykyisin kuitenkin ajatellaan, että paikkoihin luodaan vahvoja siteitä myös sellaisissa yhteiskunnissa, joissa ihmisten liikkuvuus on suurta. (Gustafson 2013, 38.)

Viime vuosikymmenellä käsitys paikan ja tilan vastakkaisuudesta onkin hälventynyt tulkintojen monipuolistumisen ja liikkuvuutta ja muutosta korostavan retoriikan yleistymisen vuoksi. Esimerkiksi globalisaatio sekä yhteiskunnallisten toimintojen ja vallan siirtyminen verkostoihin ovat haastaneet käsitystä paikoista ihmisten pysyvyyden ja kuulumisen tyysijana. Myös maailman epävarmuus ja välimatkojen kutistuminen ovat muuttaneet mielikuvaa turvallisista ja vakaista paikoista. Toisaalta myös käsitys vapaasta tilasta on kyseenalaistettu, sillä ihmisten liikkuminen paikasta toiseen on tarkoin valvottua ja mahdollista vain osalle ihmisistä. (Kymäläinen 2006, 204.) Viime aikoina erityisesti koronapandemia on haastanut käsitystä vapaasta liikkuvuudesta: kun liikkumista rajoitetaan kodin ulkopuolella, vapain paikka ihmiselle voikin yllättäen löytyä kotoa. Staattisina pidetyt paikat sisältävät näin ollen myös vapautta, ja toisaalta vapaaksi miellettyyn tilaan liittyy rajoja ja rajoituksia.

3.2 Paikallinen identiteetti

Yi-Fu Tuan esitti 50 vuotta sitten, että kun ihmisistä tulee modernisaation myötä koulutetumpia ja liikkuvampia, heidän paikallinen identiteettinsä vaihtuu alueelliseksi ja kansallinen identiteettinsä kansainväliseksi (Lewicka 2011a 213; Tuan 1977). Myöhemmin tehtyjen tutkimusten perusteella on ollut kuitenkin syytä epäillä tätä väitettä. Huolimatta koulutustason ja ihmisten liikkuvuuden lisääntymisestä, perinteinen paikkaan kiinnittyminen on säilynyt kaikkialla maailmassa. Valtio, kaupunki ja naapurusto ovat edelleen paikkoja, joihin ihmiset ensisijaisesti identifioituvat ja kiinnittyvät. (Lewicka 2011a, 213.)

Suomalaisten identiteettejä on tutkittu esimerkiksi Suomen Kulttuurirahaston ja ajatuspaja e2:n toteuttamassa tutkimushankkeessa vuosina 2017–2018.

Tutkimushankkeen ensimmäisessä raportissa ”*Sittenkin samanlaisia? Tutkimus suomalaisten identiteeteistä*” selvitettiin muun muassa sitä, millainen merkitys alueellisilla yhteisöillä oli identiteettien kannalta nyky-yhteiskunnassa. Hankkeen tutkijoiden Ville Pitkäsen ja Jussi Westisen mukaan suomalaisten paikalliset identiteetit eivät olleet heikentyneet voimakkaasta kaupungistumiskehityksestä huolimatta (Pitkänen & Westinen, 2008, 27). Paikalliset identiteetit olivat pikemminkin moninaistuneet, ja identiteetit voivat nykyisin ilmetä esimerkiksi monipaikkaisuutena. Tutkimuksen perusteella noin kaksi kolmasosaa suomalaisista olikin kiinnittynyt nykyisen asuinalueensa lisäksi myös lapsuuden kasvuympäristöönsä (Pitkänen & Westinen, 2018, 29).

Yleensä vahva paikallisidentiteetti on liitetty pieniin kuntiin, mutta Pitkäsen ja Westisen tutkimuksessa kunnan koolla ei ollut merkitystä identiteetin kannalta. Kunnan koon sijaan identiteettiin vaikutti erityisesti asumisajan kesto, sillä kaikkein merkityksellisin kunta oli niille asukkaille, jotka olivat asuneet siellä koko elämänsä ajan. Myös maakunnalla oli vaikutusta paikallisidentiteettiin: yli 60-vuotiaista 71 % ja alle 30-vuotiaista 62 % piti kotimaakuntaansa identiteettinsä kannalta tärkeänä. Maakunnan merkitys identiteetin määrittäjänä jakautui kuitenkin epätasaisesti maan sisällä, ja esimerkiksi keskisuomalaisille kotimaakunta merkitsi keskimääräistä vähemmän. Heikompaan maakuntaidentiteettiin on voinut vaikuttaa se, että Keski-Suomen maakunta perustettiin verrattain myöhään. (Pitkänen & Westinen 2018, 34–38.) Maakuntaidentiteetti liittyy osin Suomen kulttuurismaantieteellisiin heimoihin ja oman suvun kotiseutuihin. Tutkimuksen perusteella heimot merkitsivät enemmän vanhemmalle sukupolvelle ja matalasti koulutetulle väestölle, mutta niiden rooli näkyi myös nuorten identiteettikäsitelyissä. (Pitkänen & Westinen 2018, 29–36.)

Vaikka Pitkäsen ja Westisen tutkimuksessa kunnan mieltäminen osaksi paikallisidentiteettiä ei liittynyt kukaan kunnan kokoon, maaseudun haja-asutusalueilla asuville kylä ja kyläyhteisö olivat kuitenkin keskimääräistä tärkeämpiä. Maaseudulla kasvaneista 77 % piti lapsuudenkyläänsä identiteettinsä kannalta jokseenkin tai erittäin tärkeänä. Maaseudun kasvuympäristö oli siis tärkeämpi identiteetin rakentaja verrattuna keskisuuriin kaupunkeihin, lähiöihin tai taajamiin. Myös nykyisin maaseudulla asuville asuinkylä ja kyläyhteisö olivat identiteetin kannalta keskimääräistä tärkeämpiä. (Pitkänen & Westinen 2018, 32–33.)

Pitkäsen ja Westisen tutkimuksen perusteella paikallisen identiteetin muodostumiseen vaikuttaa siis ensisijaisesti asumisajan kesto. Asuinalueen koko korostui ainoastaan maaseudulla, jossa asuinkylä määrittä sekä nykyisten asukkaiden että alueella lapsuutensa viettäneiden identiteettiä. Muilla alueilla kunnan koko ei vaikuttanut siihen, kuinka vahva paikallisidentiteetti asukkailla oli.

3.3 Paikallisuus monipaikkaistuvassa yhteiskunnassa

Modernisaation seurauksena ihmisen on mahdollista muodostaa tunnesiteitä useaan eri paikkaan. Tutkimuksissa on osoitettu, että niin kesäasukkaat kuin henkilöt, joilla on toinen koti, voivat kiinnittyä vahvasti molempiin asuinpaikkoihinsa. (Gustafson 2013, 41.) Digitalisaation mahdollistama paikkariippumattomuus on vauhdittanut yhteiskunnan monipaikkaisuuskehitystä, ja monipaikkaisuus onkin entistä suurempi ilmiö yhteiskunnassamme. Ilmiön laajuutta kuvaa esimerkiksi se, että Suomessa on arvioitu olevan vuosittain 2,4 miljoonaa kausiasukasta, jotka asuvat osan vuodesta muualla kuin virallisessa asuinpaikassaan (Adamiak, Pitkänen ja Lehtonen 2017; Lehtonen & Vihinen 2020, 104 mukaan).

Termillä monipaikkaisuus viitataan ihmisten toistuvaan liikkumiseen useiden merkityksellisten paikkojen välillä. Monipaikkaisuus voi liittyä esimerkiksi asumiseen, työhön, vapaa-aikaan, sosiaalisiin suhteisiin tai henkilön identiteettiin. (Haukkala 2011, 10–11.) Kaupungissa monipaikkainen asuminen perustuu yleensä työhön, opiskeluun, perheeseen tai parisuhteeseen, kun taas maaseudulla monipaikkaisuus liittyy vapaa-aikaan ja kausityöhön (Pitkänen & Strandell 2018, 6). Teresa Haukkalan (2011, 11) mukaan monipaikkaisuus voi olla joko vapaaehtoista tai pakotettua. Vapaaehtoista monipaikkaisuutta voi olla esimerkiksi vapaa-ajan asuminen tai kodin ulkopuolinen harrastustoiminta. Pakotetusta monipaikkaisuudesta Haukkala käyttää puolestaan esimerkkeinä asunnottomuutta, avioerolasten liikkumista eri kotien välillä tai tilannetta, jossa oma identiteetti ei vastaa nykyistä asuinpaikkaa. Ihminen saattaa siis joutua asumaan esimerkiksi työn vuoksi kaupungin keskustassa, ja kokea itsensä kuitenkin identiteetiltään maalaiseksi. (Haukkala 2011, 11.)

Yksi merkittävimmistä vapaaehtoisesti monipaikkaisista ryhmistä on kotiseuduilleen kesäisin palaavat kesäasukkaat. Kesäasuminen on yksi Suomen kulttuuritaustaan ja rakennemuutokseen liittyvä erityispiirre, ja Suomessa kesäasukkaiden suhteellinen osuus onkin monia muita maita suurempi (Aho & Ilola 2006, 37). Monilla paikkakunnilla asukasluku moninkertaistuu kesäasukkaiden saapuessa, mikä on ratkaisevaa alueiden elinvoimaisuuden kannalta (Lehtonen & Vihinen 2020, 109; Väisänen 2008, 208). Kausiväestöä ei kuitenkaan virallisesti tilastoida Suomessa, minkä vuoksi osa-aikainen asuminen kaupunkien ulkopuolella jää kaupungistumiskehityksen tilastojen ulkopuolelle. Lehtonen ja Vihinen (2020) saivat väestökeskipisteitä hyödyntämällä tutkimuksessaan selville, että kausiväestö on vuodesta 1990 vuoteen 2016 liikkunut maantieteellisesti juuri päinvastaiseen suuntaan kuin kaupungistumiskehityksen mukaan liikkunut väestö. Kaupungistumisen rinnalla on siis käynnissä myös vastakaupungistumista, joka perustuu kaupunkien ulkopuolisten asuntojen osa-aikaiseen käyttöön.

Kaupunkiasumisen lisäksi ihmiset elävät yhä useammin myös kaupunkien ulkopuolella. (Lehtonen & Vihinen 2020, 105–107.)

Monipaikkaisuuden odotetaan lisääntyvän tulevaisuudessa, sillä vapaa-ajan asuntojen määrän odotetaan kasvavan, ja vapaa-ajan asunnolla vietetään entistä enemmän aikaa. Keskimääräinen vapaa-ajan asunnolla vietetty vuorokausimäärä on kasvanut huomattavasti vuodesta 2016 vuoteen 2021. Vuonna 2016 vapaa-ajan asunnolla yövyttiin keskimäärin 79 vuorokautta, kun vuonna 2021 yöpymisvuorokausia oli jo 103. Koronapandemia voi osin selittää tuloksia, mutta kehitys on ollut samansuuntaista jo pidempään. (Voutilainen, Korhonen, Ovaska & Vihinen 2021, 49–79.) Pandemia on kuitenkin vaikuttanut siihen, että vapaa-ajan asunnolla tehdään entistä enemmän etätöitä. Niistä työssäkäyvistä, joille etätöitä oli mahdollista, 43 prosenttia teki koronapandemian aikana työtä vapaa-ajan asunnolta käsin. Vastaava luku vuoden 2016 Mökkibarometrissa oli 7 prosenttia. (Voutilainen ym. 2021, 80–81.)

4 PAIKKAAN KIINNITTYMINEN

Ihmisten ja heille merkityksellisten paikkojen välisiä suhteita on tutkittu aktiivisesti 1970-luvulta lähtien. Kiinnostus aihetta kohtaan on osittain saanut alkunsa globalisaation, lisääntyneen liikkuvuuden ja ympäristöongelmien aiheuttamista uhkakuvista. On ajateltu, että ihmisten ja paikkojen väliset suhteet ovat hauraita, ja muuttunut maailma uhkaa ihmisten yhteyttä heille merkityksellisiin paikkoihin. (Scannell & Gifford 2010, 1.)

Paikkaan kohdistuva tutkimus lähti liikkeelle ihmismaantieteilijöiltä, ja tutkimuksen keskiössä olivat alun perin ihmisten pyhät paikat, kodit sekä ihmisten ja paikkojen väliset siteet ja tunnekokemukset. Viimeisten vuosikymmenien aikana aihetta on tutkittu myös muilla tieteenaloilla, ja jokainen tieteenala on kehittänyt aiheesta omat teoreettiset käsitteensä ja tutkimukselliset perinteensä. (Trentelman 2009, 192.) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan paikkaan kiinnittymistä sosiaalitieteiden näkökulmasta, ja tutkimuksen lähtökohdat löytyvät sosiologisesta tutkimusperinteestä. Sosiologinen tutkimusperinne painottuu erityisesti asuinalueiden ihmisten ja yhteisöjen tutkimiseen.

4.1 Mitä on paikkaan kiinnittyminen?

Ihmisten ja paikkojen välisiä suhteita on tutkittu usealla tieteenalalla, minkä vuoksi myös erilaisia aihetta koskevia käsitteitä on kertynyt runsaasti. Viime vuosikymmenten aikana *paikkaan kiinnittyminen* on kuitenkin vakiintunut erityisesti ihmistieteissä ihmisten ja paikkojen välistä suhdetta kuvaavaksi käsitteeksi. Samankaltaisia käsitteitä, kuten yhteisöön kiinnittyminen tai paikkatunne, esiintyy runsaasti, ja käsitteitä on voitu käyttää tieteenalan kiinnostuksenkohteista riippuen

hieman eri tarkoituksiin. Tutkimuksissa voikin olla haastavaa erottaa, tarkoitetaanko tutkimuskäsitteellä paikkaan kiinnittymistä sen varsinaisessa merkityksessä, vai onko kyseessä kokonaan toinen käsite. (Hidalgo ja Hernández 2001, 273; Trentelman 2009, 197.)

Tunnetuin paikkaan kiinnittymisen määritelmä on peräisin vuodelta 1992. Irwin Altman ja Setha Low määrittivät tuolloin paikkaan kiinnittymisen tunnepitoiseksi siteeksi, joka yhdistää ihmisiä paikkoihin. (Altman & Low 1992; Lewicka 2013, 49.) Carmen Hidalgo ja Bernardo Hernandez (2001, 274) pitivät kuitenkin kymmenen vuotta myöhemmin Altmanin ja Lown määritelmää liian monitulkintaisena, sillä määritelmällä ei voinut erottaa paikkaan kiinnittymistä muista vastaavista käsitteistä, kuten asukastyytyväisyydestä. Hidalgo ja Hernandez painottivat, että paikkaan kiinnittymisen käsitteen keskeisenä piirteenä on halu pysyä lähellä kiinnittymisen kohdetta. He esittivät, että käsitteen uusi määritelmä voisi olla ”myönteinen, tunnepitoinen side ihmisen ja paikan välillä, jonka pääpiirteenä on yksilön taipumus säilyttää läheisyys paikkaa kohtaan”. (Hidalgo & Hernandez 2001, 274.) Samalla tavalla kuin ihmisten välisissä kiintymyssuhteissa, myös paikkaan kiinnittyessä ihminen haluaa pysytellä paikkaa lähellä ja toivoo palaavansa takaisin, kun on ollut poissa. (Lewicka 2013, 49.)

Paikkaan kiinnittymisellä tarkoitetaan yleensä kiinnittymistä asuinalueeseen, mutta ihmiset voivat kiinnittyä myös vapaa-ajan paikkoihin, kakkosasuntoihin, työpaikkoihin, luontoon, harrastuskohteisiin tai kuviteltuihin paikkoihin. Myös kiinnittymisen mittakaava vaihtelee. Ihminen voi olla kiinnittynyt esimerkiksi huoneeseensa tai asuntoonsa tai laajemmin esimerkiksi kaupunkiin, valtioon, maanosaan tai koko maailmaan. (Lewicka 2010, 36; 2011a, 209; 2013, 49.)

Paikkaan kiinnittyminen vaikuttaa ihmiseen monella tavalla, mikä tekee sen tutkimuksesta tärkeää. Ihmisten psykologisia profiileja vertaamalla on esimerkiksi selvinnyt, että paikkaan kiinnittyneet ihmiset kokevat elämänsä muita ihmisiä merkityksellisemmiksi. Paikkaan kiinnittyneillä ihmisillä on läheisemmät siteet heidän perheisiinsä, ystäviinsä ja naapureihinsa, ja he luottavat yleisesti ottaen ihmisiin ja naapureihinsa enemmän. He ovat myös muita ihmisiä tyytyväisempiä elämäänsä ja arvomaailmaltaan vähemmän itsekeskeisiä. (Lewicka 2011a, 218; 2011b, 705). Paikkaan kiinnittymisellä voi olla kuitenkin myös negatiivisia seurauksia, kuten haluttomuus muuttaa luonnonkatastrofien tai säteilyonnettomuuksien tieltä. Kiinnittyminen voi myös vähentää ihmisten liikkuvuutta, ja sitä kautta heikentää asukkaiden mahdollisuuksia hyvään elämään. (Lewicka 2011a, 218.)

4.2 Paikkaan kiinnittymistä ennustavat tekijät

Aiempien paikkaan kiinnittymistä käsittelevien tutkimusten perusteella on tunnustettu, että tärkeimpiä paikkaan kiinnittymistä ennustavia tekijöitä ovat vahvat paikalliset siteet ja pitkäkestoinen asuminen alueella. Sen sijaan yhteisön koko, asukkaan koulutustaso ja alueen taloudellinen kehitys ovat kiinnittymistä heikentäviä tekijöitä. (Lewicka 2011b, 676–679.) Aikaisemmissa tutkimuksissa paikkaan kiinnittymistä ennustavat tekijät on jaettu karkeasti kolmeen eri kategoriaan: 1) sosiodemografisiin tekijöihin, 2) sosiaalisiin tekijöihin ja 3) fyysisiin tekijöihin. (Lewicka 2011a, 216–218). Tässä tutkimuksessa hyödynnetään samaa jaottelua.

4.2.1 Sosiodemografiset tekijät

Sosiodemografisia paikkaan kiinnittymistä ennustavia tekijöitä ovat asumisajan kesto, asukkaan ikä, sosiaalinen status, koulutustaso, liikkuvuus, kodin omistaminen, perheellisyys ja asuinyhteisön koko. Näistä kuitenkin vain asumisajan keston ja kodin omistamisen on huomattu ennustavan paikkaan kiinnittymistä johdonmukaisesti. Asumisajan keston on havaittu lisäävän kiinnittymistä niin vakituisiin asuinpaikkoihin kuin vapaa-ajan paikkoihin. (Lewicka 2011a, 216.) Marco Lallin (1992) tutkimuksessa paikkaan kiinnittymisellä ja asuinajan kestolla oli lineaarinen yhteys: mitä kauemmin asukas asui kaupungissa, sitä vahvemmin hän myös kiinnittyi alueelle. Nopein muutos kiinnittymisessä tapahtui kuitenkin ensimmäisten asuinvuosien aikana. (Lalli 1992, 296.) Myös kodin omistamisen on huomattu ennakoivan paikkaan kiinnittymistä. Epäselvää on sen sijaan perheen rooli kiinnittymisen ennustajana. (Lewicka 2010, 38.)

Vaikka liikkuvuuden voisi ajatella vaikuttavan paikkaan kiinnittymiseen yhtä paljon kuin asumisajan keston, Maria Lewickan (2011b) laajassa tutkimuksessa liikkuvuuden todettiin vaikuttavan kiinnittymiseen huomattavasti vähemmän. Osalla liikkuvuus ilmenee esimerkiksi monipaikkaisuutena, toisilla pendelöintinä työpaikan ja kodin välillä ja joillakin pitkinä poissaoloina kotimaasta. Riippuen liikkuvuuden muodosta, ennuste paikkaan kiinnittymisen suhteen on hyvin erilainen. Aiemmissa tutkimuksissa on esimerkiksi huomattu, että aktiivisesti matkustavilla ihmisillä oli muita useammin tunneside laajaa aluetta kuten Eurooppaa kohtaan, mutta kiintymys kotikaupunkia kohtaan ei kuitenkaan ollut muita asukkaita vähäisempää. Aktiivisesti matkustavat asukkaat osallistuivat myös muita ahkerammin paikalliseen toimintaan ja heillä oli matkustamattomia ihmisiä vahvemmat paikalliset siteet. (Gustafson 2009, 42–43.)

Muut tekijät, kuten sosiaalinen status, taloudellinen tilanne, koulutus ja ikä eivät sen sijaan ennustaneet johdonmukaisesti paikkaan kiinnittymistä. Näiden muuttujien osalta suhde paikkaan kiinnittymiseen oli joskus positiivinen ja joskus negatiivinen. Tämä viittaa siihen, että paikkaan kiinnittymisen ja näiden sosiodemografisten tekijöiden suhdetta määrittävät muut tekijät (Lewicka 2011a, 216). Lewickan (2011b) tutkimuksessa selvisikin, että esimerkiksi iän ja koulutuksen suhde paikkaan kiinnittymiseen selittyi paikkatunteiden kautta. Näitä paikkatunteita käsitellään tarkemmin myöhemmissä luvuissa.

4.2.2 Sosiaaliset tekijät

Suurimmassa osassa tutkimuksista sosiaaliset tekijät ennustivat paikkaan kiinnittymistä muita tekijöitä varmemmin. Sosiaalisista tekijöistä on tutkittu eniten paikallisyhteisön siteitä ja turvallisuuden tunnetta. Paikallisyhteisön siteitä tutkittaessa kysymysmuodot ovat vaihdelleet (esim. naapurisuhteiden vahvuus, osallistuminen naapuruston toimintaan), mutta pohjimmiltaan tutkimuksissa on mitattu paikallista sosiaalista pääomaa. (Lewicka 2011a, 217.)

Sekä paikallisyhteisön siteiden että turvallisuuden tunteen on huomattu ennustavan paikkaan kiinnittymistä. Lisäksi Maria Lewickan (2010) tutkimuksessa paljastui, että läheiset suhteet naapureiden kanssa ennustivat kotiin ja naapurustoon kiinnittymisen lisäksi myös kiinnittymistä koko kaupunkialueeseen. Paikallisyhteisön siteiden ja paikkaan kiinnittymisen kausaliteetti on toistaiseksi kuitenkin epäselvä: läheiset siteet asuinpaikkaan voivat itsessään lisätä paikkaan kiinnittymistä, mutta toisaalta paikkaan kiinnittyminen voi myös lisätä halukkuutta tutustua naapureihin. (Lewicka 2010, 38; 2011a, 217.)

Paikallisyhteisön siteiden lisäksi myös turvallisuuden tunteen on todettu ennustavan paikkaan kiinnittymistä. Positiivinen vaikutus paikkaan kiinnittymiseen on löydetty kaikissa niissä tutkimuksissa, joissa turvallisuuden tunne on nimetty yhdeksi tutkittavaksi muuttujaksi. (Lewicka 2010, 38; 2011a, 217.) Barbara Brownin, Douglas Perkinsin ja Graham Brownin (2004) tutkimuksessa havaittiin, että heikko paikkaan kiinnittyminen yhdistettynä ympäristössä havaittuun ilkeään ennusti rikollisuutta. Niiden talojen ja alueiden, joiden ympäristössä näkyi esimerkiksi roskia, graffiteja tai rikkinäisiä ikkunoita, asukkaat joutuivat herkemmin rikoksen uhriksi. E erityisen suuri riski uhriksi joutumisella oli sellaisilla asukkailla, joiden siteet paikallisyhteisöön olivat heikot. (Brown ym. 2004, 368.) Aiempien tutkimusten perusteella turvallisuuden tunne on siis yhteydessä paikkaan kiinnittymiseen. Toisaalta myös turvallisuuden tunteen kohdalla voi pohtia suhteen kausaliteettia: johtaako turvallisuuden tunne paikkaan kiinnittymiseen vai toisinpäin.

4.2.3 Fyysiset tekijät

Vaikka suurimmassa osassa tutkimuksista paikkaan kiinnittymistä ovatkin ennustaneet sosiaaliset tekijät, myös fyysisillä tekijöillä on todettu olevan vaikutusta kiinnittymiseen (Lewicka 2011a, 217). Sosiodemografisiin ja sosiaalisiin tekijöihin verrattuna fyysisten tekijöiden vaikutusta on kuitenkin ollut huomattavasti vaikeampaa mitata. Fyysisiä tekijöitä, jotka voivat ennustaa paikkaan kiinnittymistä on lukematon määrä, ja teorian puutteesta johtuen fyysisiä muuttujia on tutkimuksissa valittu satunnaisesti tai maalaisjärkeen perustuen. Fyysisiksi muuttujiksi on saatettu valita hyvin laajoja käsitteitä, kuten "luonto" tai lähes kaikki alueen fyysiset tekijät. Tutkimuksissa on hyödynnetty objektiivisia mittareita, kuten rakennusten kokoa tai asumistiheyttä tai riippumattomien tutkijoiden tekemiä mittareita, kuten kaupunkien siisteyttä. Osa tutkimuksista on perustunut myös asukkaiden omiin kokemuksiin. Asukkaiden omien arvioiden käyttäminen tutkimuksissa on kuitenkin ollut haastavaa, sillä tutkimusten mukaan ne asukkaat, jotka ovat kiinnittyneitä asuinalueelle, näkevät alueen myös fyysisesti mieluisana ja puhtaana. (Lewicka 2011a, 217.)

Marc Friedin (1982) tutkimuksessa kuitenkin ilmeni, että asukastyytyväisyyttä pystyttiin ennustamaan sosiaalisia tekijöitä paremmin fyysisillä tekijöillä. Kaikkein tärkein fyysinen tekijä oli luontoon pääsy, joka selitti lähes 10 % asukastyytyväisyyden vaihtelusta. Myös asuntojen (9 %) ja naapuruston laadukkuus (5 %) olivat merkittäviä tekijöitä asukastyytyväisyyden kannalta. Näiden jälkeen tulivat turvallisuuden tunne kaduilla, omistusasuminen, kunnalliset palvelut, tunne yhteisöllisyydestä sekä asumistiheys. (Fried 1982, 114.) Muissa fyysisistä ympäristöä käsittelevissä tutkimuksissa on huomattu, että paikkaan kiinnittymistä ennustavat parhaiten hiljainen asuinympäristö, asuinalueita ympäröivät kauniit rakennukset, luontoalueet sekä ilkvallan ja epäsiisteyden puute. (Bonaiuto, Aiello, Perugini, Bonnes & Ercolani 1999, 346; Brown ym. 2004).

Fyysisiä tekijöitä, jotka tutkimusten mukaan ennustivat paikkaan kiinnittymistä negatiivisesti, olivat esimerkiksi rakennuksen koko ja asumistyyppi (Lewicka 2010, 44-47). Suurella rakennuskoolla havaittiin olevan negatiivinen vaikutus niin alueen ylläpitoon kuin naapurisuhteiden vahvuuteen. Sen sijaan omakotitalo ennusti positiivisesti paikkaan kiinnittymistä ja hyviä naapurisuhteita. (Lewicka 2011a, 217.) Joissakin tutkimuksissa fyysiset tekijät ovat ennustaneet erityisesti kaupunkiin kiinnittymistä, kun taas kotiin ja naapurustoon kiinnityttäessä sosiaalisilla tekijöillä on ollut suurempi painoarvo (Hidalgo & Hernández 2001, 278-279). Toisissa tutkimuksissa asia on ilmennyt kuitenkin juuri päinvastoin: fyysiset ominaisuudet ennustivat asukkaiden kiinnittymistä kaupungin sijaan rakennuksiin ja naapurustoon

(Lewicka 2010, 48). Teorian puutteesta ja mittaamisen vaikeudesta johtuen fyysisten tekijöiden ja paikkaan kiinnittymisen suhde on kuitenkin edelleen varsin epävarma.

4.3 Asukkaiden väliset erot paikkaan kiinnittymisessä

Edellisessä luvussa kerrottiin, kuinka myös ne ihmiset, joilla on liikkuva elämäntyyli, voivat olla vahvasti kiinnittyneitä asuinpaikkaansa. Asuinpaikalla pitkään asuminen ei siis ole ainut tekijä, josta voi päätellä, että asukas on kiinnittynyt asuinalueelle. Millaista asuinpaikkaan kiinnittyminen on siis ihmisillä, jotka liikkuvat paljon? Entä millaisia ovat ne asukkaat, jotka eivät koe paikkaan kiinnittymistä lainkaan? Suhtautuvatko he kaikki asuinpaikkaan samalla tavalla?

4.3.1 David Hummonin asukastyypittely

David Hummon (1992) eritteli Yhdysvaltain Worcesterissa toteutetussa tutkimuksessaan erilaisia asuinpaikkaan liittyviä paikkatunteita. Paikkatunteilla hän tarkoitti sekä asuinpaikkaan liittyviä tunteita että asuinympäristöön kohdistuvia tietoisia ja tiedostamattomia käsityksiä (Hummon 1992, 262). Näitä paikkatunteita Hummon löysi yhteensä viisi, joista kaksi ensimmäistä ilmeni asuinalueeseen kiinnittymisenä ja loput kolme eivät. Paikkatunteista, jotka ilmensivät paikkaan kiinnittymistä, Hummon käytti termiä juurtuminen (rootedness). Juurtumistapoja löytyi kaksi: 1) arkinen juurtuminen (everyday rootedness) sekä 2) ideologinen juurtuminen (ideological rootedness). Loput kolme paikkatunnetta ilmenivät paikkaan kiinnittymisen puutteena. Nämä olivat 3) paikasta vieraantuminen (place alienation), 4) relativistisuus (relativity) ja 5) paikattomuus (uncommitted placelessness). Toisistaan eroavat paikkatunteet Hummon esitteli Worcesterissa asuvien esimerkkihenkilöiden avulla. Henkilöt erosivat kiinnittymisessään ja tyytyväisyydessään asuinpaikkaansa sekä siinä, kuinka he identifioituivat sinne ja kuinka kotoisaksi he tunsivat siellä olonsa. (Hummon 1992, 262–264.)

1) *Arkisesti juurtunut "Ann"* piti Worcesterissa asumista itsestään selvänä asiana. Hän oli elänyt samalla alueella lapsesta asti ja halusi pysyä alueella myös tulevaisuudessa. Hän liikkui vain harvoin asuinpaikan ulkopuolella, eikä vertailupohjaa muihin paikkoihin juuri ollut. Ann piti Worcesteria kotinaan ja oli vahvasti kiinnittynyt alueelle.

2) *Ideologisesti juurtunut "Alan"* oli puolestaan tehnyt tietoisien päätösten asua asuinalueella ja oli kiinnostunut asuinpaikan tapahtumista ja alueen kehittämisestä,

vaikka hän oli muuttanut Worcesteriin vasta aikuisiällä. Myös Alan oli kiinnittynyt alueelle, eikä halunnut muuttaa paikkakunnalta pois. Nykyisen paikkakunnan lisäksi Alan oli kuitenkin kiinnittynyt myös vanhempiensa kotiseudulle, josta hän koki olevansa kotoisin. (Hummon 1992, 262–269.)

3) Myös *kotipaikastaan vieraantunut* "Barbara" muutti Worcesteriin vasta aikuisiällä, mutta toisin kuin Alan, hän ei ollut kiinnittynyt alueelle, eikä pitänyt sitä kotinaan. Barbara koki vieraantuneensa myös lapsuuden kotikaupungistaan, vaikka mainitsikin perhesiteiden, lapsuuden kokemusten ja lapsuudenmaisemien tuovan edelleen mieleen kodin. Barbara ei kokenut olevansa identiteetiltään worcesterilainen, eikä hän malttanut odottaa, että pääsisi muuttamaan kaupungista pois. (Hummon 1992, 269–271.)

4) "John", jolla oli *relativistinen paikkatunne*, vietti Annin tavoin lapsuutensa Worcesterissa ja palasi sinne takaisin asuttuaan välissä muilla paikkakunnilla. Liikkuva elämä ja toisaalta muuttaminen takaisin kotiseudulle tekivät Johnin paikkatunteesta kompleksisen. John oli erittäin tietoinen siitä, että paikat vaikuttivat hänen identiteettiinsä, mutta hänellä ei kuitenkaan ollut vahvaa tunnesidettä Worcesteria kohtaan. Hän tunsu Worcesterin kodikseen, mutta koki samalla, että mikä tahansa paikka, jossa hän oli asunut jonkin aikaa, tuntui hänestä kodilta. John puhui liikkuvuudesta ja uusilla paikkakunnilla asumisesta positiiviseen sävyyn. Samalla hän kertoi kuitenkin tuntevansa olonsa worcesterilaiseksi, halusi hän sitä tai ei. (Hummon 1992, 272–274.)

5) Parikymppinen korkeakoulutettu "Margaret" asui vanhempiensa omakotitalossa Worcesterin kaupungin rajalla. Hänen paikkatunteensa oli *paikattomuus*, vaikka hän oli asunut kaupungissa koko elämänsä ajan. Hänelle Worcester oli tyypillinen kaupunki, johon liittyi sekä hyviä että huonoja puolia. Worcesterin sijaan Margaret koki kodikseen vanhempiensa, siskonsa ja ystäviensä talot. Paikalla ei ollut niinkään merkitystä vaan ihmisillä, joiden kanssa hän vietti aikaa. Margaretilla ei ollut vahvaa paikallista identiteettiä ja hän oletti, että muuttaisi vielä joskus Worcesterista pois. (Hummon 1992, 271–272.)

4.3.2 Hummonin tyypittelyn uudelleenarviointia

Jennifer Eileen Cross (2001; 2003) ja Maria Lewicka (2011b) testasivat Hummonin viittä erilaista paikkatunnetta myöhemmin omissa tutkimuksissaan. Cross toteutti haastattelututkimuksensa Yhdysvaltain Nevadan piirikunnassa ja Lewicka testasi Hummonin tyypittelyä koko Puolan laajuisessa tutkimuksessa. Lewickan tutkimuksessa pyrittiin ensinnäkin selvittämään, päteekö Hummonin esittämä tyypittely puolalaiseen yhteiskuntaan ja toiseksi sitä, eroavatko nämä viisi tyyppiä toisistaan myös psykologisella ja sosiodemografisella tasolla. (Lewicka 2011b, 676–

680.) Molemmissa tutkimuksissa ilmenneet ryhmät muistuttivat huomattavan paljon Hummonin alkuperäisiä tyypittelyjä: asukastyyppejä oli yhteensä viisi, joista kaksi ensimmäistä tyyppiä koki paikkaan kiinnittymistä ja kolme jälkimmäistä ei.

	Hummon	Cross	Lewicka
1)	Arkinen juurtuminen (Everyday rootedness)	Yhtenäinen juurtuminen (Cohesive rootedness)	Perinteinen kiinnittyminen (Traditional attachment)
2)	Ideologinen juurtuminen (Ideological rootedness)	Jakautunut juurtuminen (Divided rootedness)	Aktiivinen kiinnittyminen (Active attachment)
3)	Paikasta vieraantuminen (Place alienation)		
4)	Relatavistisuus (Relativity)		
5)	Paikattomuus (Uncommitted placelessness)		

Taulukko 1: Paikatunteita kuvaavat käsitteet Hummonin, Crossin ja Lewickan tutkimuksissa

Sekä Crossin että Lewickan tutkimuksissa käsitteet, jotka eivät kuvanneet paikkaan kiinnittymistä säilyivät ennallaan, mutta paikkaan kiinnittymistä koskevat käsitteet vaihtuivat. Crossin tutkimuksessa arkista juurtumista kuvattiin yhtenäisenä juurtumisena (cohesive rootedness) ja ideologista juurtumista puolestaan jakautuneena juurtumisena (divided rootedness). Crossin jako perustui siihen, että hänen haastattelujensa perusteella yhtenäisesti juurtuneet olivat kiinnittyneet vain yhteen paikkaan, kun taas jakautuneesti juurtuneet olivat kiinnittyneet kahteen eri alueeseen. Lewickan tutkimuksessa arkista juurtumista kuvattiin puolestaan perinteisenä kiinnittymisenä (traditional attachment) ja ideologista juurtumista aktiivisena kiinnittymisenä (active attachment). (Cross 2001; Lewicka 2011b, 676–689.)

Hummonin (1992) tutkimuksen tavoin myös Crossin (2001) tutkimuksessa yhtenäistä juurtumista (cohesive rootedness) kuvasi vahva paikkaan kiinnittymisen tunne sekä identifioituminen yhteen tiettyyn alueeseen. Yhtenäisessä juurtumisessa käsitys asuinalueesta oli hyvä ja asuinalueella haluttiin asua myös tulevaisuudessa. Lewickan (2011b) perinteistä kiinnittymistä (traditional attachment) luonnehtivat niin ikään voimakas paikkaan kiinnittymisen kokemus, paikallinen identiteetti sekä voimakas konservatiivinen identiteetti. Perinteisesti kiinnittyneet pysyivät

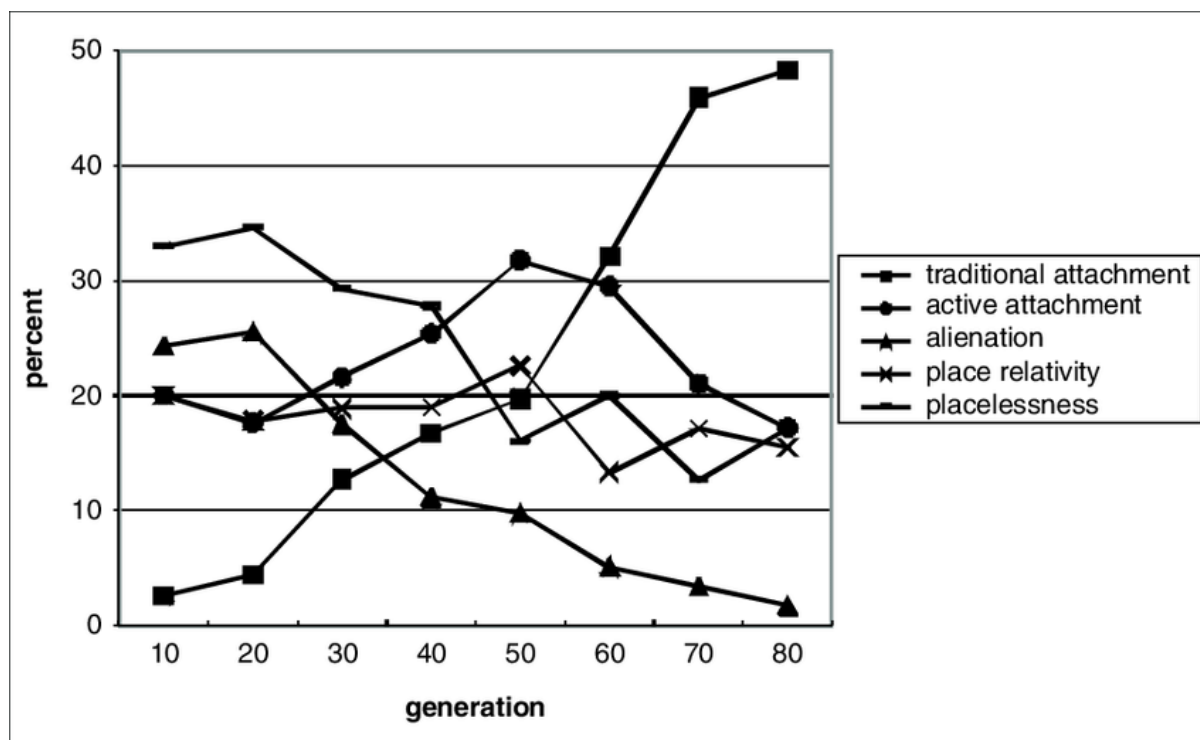
asuinalueella pitkään ja heillä oli muihin ryhmiin nähden alhaisempi koulutustaso. (Lewicka 2011b, 689–692.)

Jakautuneesti juurtunut (divided rootedness) ryhmä oli Crossin mukaan kiinnittynyt kahteen eri alueeseen, mikä jakoi myös näiden ihmisten paikallisidentiteetin. Alueina olivat usein lapsuuden kotiseutu sekä alue, jolle oli kiinnitytty myöhemmällä iällä. (Cross 2001.) Lewickan tutkimuksessa puolestaan selvisi, että aktiivisesti kiinnittyneillä (active attachment) paikkaan kiinnittyminen oli vahvaa niin paikallisesti kuin alueen ulkopuolella. Aktiivisesti kiinnittyneet oli väestön yleisin ryhmä, ja nämä henkilöt pysyivät samalla asuinalueella pitkään. (Lewicka 2011b, 689–691.)

Loput kolme tyyppiä eivät olleet kiinnittyneet omalle asuinalueelleen. Hummonin esittämässä paikasta vieraantumisen (place alienation) ryhmässä asukkailla oli negatiivinen mielikuva asuinpaikasta, eikä heillä ollut paikallista identiteettiä (Cross 2001). Crossin haastattelututkimuksen perusteella tähän ryhmään lukeutuu kuitenkin hyvin erilaisia ihmisiä. Osa ihmisistä koki vieraantumista, mikäli he eivät olleet muuttaneet paikkaan omasta vapaasta tahdostaan (esimerkiksi lapset, jotka muuttivat vanhempien mukana tai aikuinen työn tai puolison perässä). Toiset puolestaan kokivat vieraantumista ja tyytymättömyyttä siksi että paikka, johon he olivat aiemmin olleet kiinnittyneitä, oli muuttunut vuosien saatossa. (Cross 2001.) Lewickan tutkimuksessa todettiin, että paikasta vieraantuneella ryhmällä paikkaan kiinnittyminen oli erittäin alhaista, ja sekä paikallinen että eurooppalainen identiteetti oli vähäistä. Paikasta vieraantuminen oli Lewickan tutkimuksessa väestön harvinaisin ryhmä. (Lewicka 2011b, 689.)

Relativistiseen (relativity) ryhmään kuuluvat erosivat asuinpaikkaansa kiinnittyneistä asukkaista kahdella tavalla: 1) yhden alueen sijaan he tunsivat olonsa kotoisaksi missä tahansa ja 2) heidän identiteettinsä ei ollut vahvasti sidottu heidän asuinyhteisöönsä. Nämä ihmiset olivat asuneet elämänsä aikana niin monissa eri paikoissa, etteivät he olleet erityisen juurtuneita millekään tietylle alueelle. Relativistiseen ryhmään kuuluvat asukkaat mielsivät luultavimmin heidän asuintalonsa kodikseen paikkakunnan sijaan. Heidän käsityksensä kodista oli kuitenkin liikkuva, ja siitä puuttui sellainen elämänkerrallinen ja tunnepitoinen side, joka paikkaan kiinnittyneiltä ihmisiltä löytyi. (Cross 2001.)

Viimeiselle tyyppille eli paikattomuudelle (placelessness) oli ominaista se, ettei paikkaan identifioiduttu, eikä paikkaa kohtaan ollut myöskään tunnesidettä. Suurin ero relativistisuuden (relativity) ja paikattomuuden (placelessness) välillä liittyi kodin tunteeseen: relativistisuudessa koti saattoi olla missä tahansa, kun taas paikattomuudessa kodin tunne puuttui kaikkialta. Paikattomuus oli yleisintä teineillä ja nuorilla aikuisilla. Crossin haastattelututkimus viittaa siihen, että paikattomuus selittyisi elämäncululla: nuoret aikuiset eivät ole vielä ehtineet kiinnittyä tai identifioitua millekään tietylle alueelle. (Cross 2001.) Samanlaisia tuloksia saatiin myös Lewickan (2011b) tutkimuksessa, jossa iän todettiin olevan tilastollisesti merkitsevä paikkaan kiinnittymiseen liittyvä tekijä (Kuvio 1). Perinteisen kiinnittymisen (traditional attachment) ja iän suhde oli tutkimuksen mukaan lineaarinen: mitä vanhempi ihminen oli, sitä useammin hän oli kiinnittynyt perinteisesti asuinpaikkaansa. Aktiivinen kiinnittyminen (active attachment) noudatti sen sijaan käyrämäistä viivaa, sillä aktiivista kiinnittymistä nähtiin eniten 40–60-vuotiaalla väestöllä. Paikasta vieraantumisen (alienation) ja paikattomuuden (placelessness) ryhmissä ikä korreloi sen sijaan negatiivisesti: mitä vanhemmaksi tultiin, sitä vähemmän ulkopuolisuutta ja paikattomuutta koettiin. Relativistisuuden (place relativity) ikä ei vaikuttanut. (Lewicka 2011b, 690.)

Kuvio 1: Asukastyypien ja iän suhde Maria Lewickan tutkimuksessa

Suhde koulutukseen oli myös tilastollisesti merkitsevä: korkeasti koulutetut kuuluivat erityisesti aktiivisesti kiinnittyneiden ja paikattomaan tyyppiin. Korkea

koulutustaso vähensi sen sijaan perinteistä paikkaan kiinnittymistä, eli perinteisesti kiinnittyneillä koulutustaso oli matalampi. Myös liikkuvuuden suhteen huomattiin selviä eroja: perinteisesti kiinnittyneet ja aktiivisesti kiinnittyneet pysyivät asuinalueella pitkään, kun taas ulkopuolisten ryhmässä asuinaluetta vaihdettiin huomattavasti useammin. Vähiten liikkuvuutta nähtiin perinteisesti kiinnittyneiden ryhmässä. (Lewicka 2011b, 690–692.)

David Hummonin alkuperäisen asukastyypittelyn ja myöhemmin toteutettujen tutkimusten pohjalta voidaan todeta, että asukkaiden paikkatunteita on yhteensä viisi, ja niistä ainoastaan kaksi ensimmäistä ilmentävät paikkaan kiinnittymistä. Asukastyypittelyyn liittyvä tutkimus onkin antanut selityksen sille, miksi aiemmista paikkaan kiinnittymistä käsittelevistä tutkimuksista on saatu ristiriitaisia tutkimustuloksia (Lewicka 2011b, 703). Samanikäisillä asukkailla voi siis olla asuinalueesta täysin erilainen paikkatunne, minkä vuoksi ikä tai muut sosiodemografiset tekijät eivät välttämättä ennusta paikkaan kiinnittymistä johdonmukaisesti.

4.3.3 Asukastyypittelyä suomalaisessa tutkimuksessa

Asukkaita koskevaa tyyppittelyä on tehty myös suomalaisissa tutkimuksissa. Katri Koistinen, Liisa Peura-Kapanen, Kati Honkanen ja Jaana Poikolainen (2017) löysivät tutkimuksessaan neljä erilaista asukastyyppeä, jotka erosivat toisistaan niin asuinympäristöön liittyvien arvostusten kuin asuinalueelle kiinnittymisen perusteella. Tutkimus toteutettiin Espoossa ja Lahdessa, ja tutkimusalueina olivat kaupunkien keskustat sekä Lahdessa Liipolan lähiö. Alueiden erityispiirteinä olivat vuokra-asuntojen korkea osuus alueen asunnoista ja runsas maahanmuuttajaväestö. (Koistinen ym. 2017, 33–51.)

Tutkimuksessa löytyneet neljä erilaista asukastyyppeä olivat: 1) perhekeskeiset sopeutajat 2) valikoiden verkostoitujat 3) itsenäiset etäisyyden ottajat ja 4) aktiiviset verkostoitujat. Näistä asukastyypeistä valikoiden verkostoitujilla ja itsenäisillä etäisyyden ottajilla asuinalueeseen kiinnittyminen oli vahvempaa ja muuttoherkkyys vähäisempää kuin perhekeskeisillä sopeutujilla ja aktiivisilla verkostoitujilla. Valikoiden verkostoitujia kiinnittivät asuinalueeseen erityisesti verkostoitumisen myötä syntynyt yhteisöllisyys ja ajatus siitä, että alueella tullaan asumaan pitkään. Ryhmään kuuluivat erityisesti lapsiperheet, jotka arvostivat vuorovaikutusta samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa sekä asuinalueen rauhallisuutta, turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Itsenäisille etäisyyden ottajille sen sijaan lähiluonto, kulttuuripalvelut ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet olivat tärkeitä alueeseen kiinnittäviä tekijöitä. Ryhmään kuuluvat arvostivat itsenäistä elämää, asumisen yksityisyyttä ja helppoa pääsyä suoraan kotiovelta metsään. Päinvastoin kuin

valikoiden verkostoitujille, yksityisyys oli itsenäisille etäisyyden ottajille yhteisöllisyyttä tärkeämpää. Molemmilla ryhmillä oli kuitenkin yhtäläinen aikomus asua alueella pitkään. (Koistinen ym. 2017, 33–51.)

Perhekeskeisten sopeutujien ryhmässä alueeseen kiinnittyminen vaihteli: osa koki ympäröivän luonnon tärkeänä ja toisia kiinnittivät alueeseen perhe ja edullinen asuminen. Ryhmä koostui lähinnä vuokra-asunnossa asuvista, ja moni heistä oli pienituloinen tai halusi säästää asumiskustannuksissa. Perhekeskeiset sopeutajat arvostivat hyvien peruspalvelujen saatavuutta ja laatua, ja heidän sosiaalinen elämänsä rajoittui lähinnä omaan lähipiiriin. Osa oli valmis muuttamaan alueelta elämäntilanteen muuttuessa, ja osa tiesi jo etukäteen, että asuminen on väliaikaista. Myös aktiivisten verkostoitujien ryhmässä asuinalueeseen kiinnittyminen oli vähäistä. Ryhmä koostui nuorista aikuisista, joille keskustan palvelut, lyhyet välimatkat ja liikkumisen helppous oli tärkeää. Asuinalueeseen kiinnittäviä tekijöitä olivat keskusta-alueen paikat, kuten puistot, rannat, kaupat, kirjasto, baarit ja harrastuspaikat. Aktiivisilla verkostoitujilla oli takanaan useita muuttoja, mutta he olivat toistaiseksi sitoutuneita keskusta-asumiseen, sillä se tuntui omaan elämäntilanteeseen sopivalta ratkaisulta. Asumismuoto koettiin kuitenkin väliaikaiseksi. (Koistinen ym. 2017, 33–51.)

Asumisarvostuksiin liittyvät erot selittyivät tutkimuksessa asuinalueiden välisten erojen sijaan asukkaiden elämäntapahtumilla. Erityisesti nuorten kohdalla elämäntapahtumat vaikuttivat keskeisesti muuttopäätökseen, kun taas keski-ikäiset ja sitä vanhemmat asukkaat hakivat asumisessa enemmän pysyvyyttä. Keski-ikäiset ja sitä vanhemmat asukkaat edustivat tutkimuksessa valikoiden verkostoitujia ja itsenäisiä etäisyyden ottajia eli niitä ryhmiä, joiden kiinnittyminen asuinalueeseen oli vahvaa. Muuttoherkät perhekeskeiset sopeutujat oli puolestaan ryhmä, joka koostui hyvin eri-ikäisistä asukkaista. Heitä satoi asuinalueeseen lähinnä pienet asumiskustannukset. Tutkimuksessa ennustettiin, että juuri heidän ryhmänsä tulisi tulevaisuudessa kasvamaan, sillä asumisesta ei yksinkertaisesti haluta maksaa liikaa.

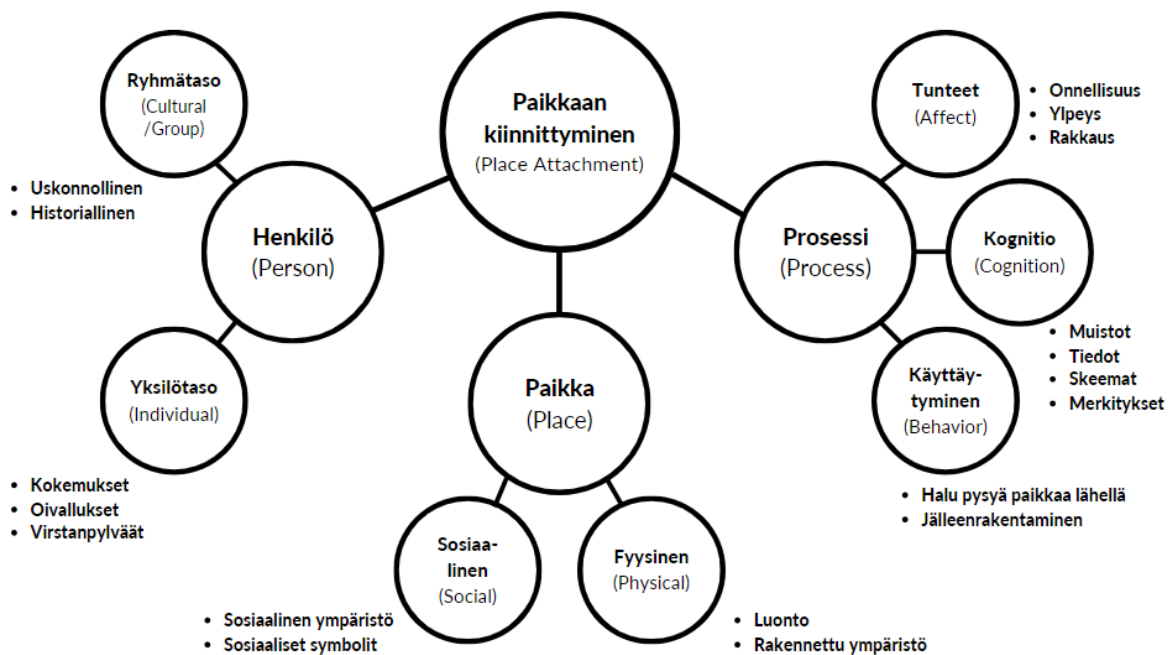
Asukastyyppejä yhdisti luonnonläheisyyden arvostus, mikä näkyi eri asukkailla eri tavoin: itsenäiset etäisyyden ottajat arvostivat asunnon läheisyydessä olevia metsämaastoja, aktiiviset verkostoitujat puistoja ja perhekeskeiset sopeutujat puolestaan metsäistä ikkunanäkymää. Asukastyypit erosivat toisistaan sosiaalisessa verkostoitumisessa. Osalle tutkittavista riitti omaan lähipiiriin rajoittuvat sosiaaliset suhteet, ja toisille naapurusto ja yhteisö olivat tärkeitä asukastyytyväisyyteen liittyviä tekijöitä. Myös kaupungistumiseen liitetyt asiat erottivat asukkaita toisistaan: osa asukkaista toivoi, ettei liikennemäärä asuinalueella kasvaisi, eikä kauppakeskittymiä rakennettaisi, kun taas toiset arvostivat kävelyetäisyydellä sijaitsevia palveluita. (Koistinen ym. 2017, 33–51.)

5 PAIKKAAN KIINNITTÄMISEN ULOTTUVUUDET

Vaikka viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana kiinnostus paikkaan kiinnittymisen tutkimukseen onkin lisääntynyt, ja julkaistujen tutkimusartikkelien määrä on kasvanut, tutkimusteorian kehittäminen ei ole edennyt samassa tahdissa. Aihetta on tutkittu useilla tieteenaloilla, minkä vuoksi tutkimukset ovat pääosin pyrkineet sovittamaan erilaisia käsitteitä yhteen ja rakentamaan niistä ehjää kokonaisuutta. (Lewicka 2011a, 207.) Aiempaa tutkimustietoa siis riittää, mutta teoreettinen pohja tutkimuksille on puutteellisempi. Vuonna 2010 Leila Scannell ja Robert Gifford kehittivät kuitenkin kolmiosaisen *Person-Place-Process*-viitekehysten (Kuvio 2), jonka avulla paikkaan kiinnittymisen teoriaa voidaan jäsentää.

5.1 Person-Place-Process-viitekehys

Paikkaan kiinnittyminen on kolmiulotteinen käsite. Näitä ulottuvuuksia ovat henkilö (person), psykologinen prosessi (process) ja paikka (place). 1) Ensimmäinen ulottuvuus koskee paikkaan kiinnittymisen tekijää, eli henkilöä, joka on kiinnittynyt paikkaan. Ulottuvuus voidaan jakaa edelleen yksilöön ja ryhmään, ja sen avulla voidaan tarkastella, missä määrin kiinnittyminen perustuu yksilöön ja milloin taas kollektiivisiin merkityksiin. 2) Toinen ulottuvuus käsittää paikkaan kiinnittymisen psykologisen prosessin eli sen kuinka tunnetilat, kognitio ja käyttäytyminen näkyvät kiinnittymisessä. 3) Kolmas ulottuvuus sisältää paikkaan kiinnittymisen kohteet, joita ovat esimerkiksi paikan ominaisuudet. (Scannell & Gifford 2010, 2.)

Kuvio 2: Käännös Leila Scannellin ja Rober Giffordin alkuperäisestä Person-Place-Process-viitekehystä. Kääntänyt Kaisa Kauppila.

5.1.1 Henkilö

Paikkaan kiinnittymistä ilmenee sekä yksilötasolla että ryhmätasolla. Yksilötasolla paikkaan kiinnittyminen tarkoittaa yksilön henkilökohtaista sidettä paikkaan. Kiinnittyminen on yksilöllä vahvempaa sellaisissa ympäristöissä, jotka herättävät henkilökohtaisia muistoja tai joihin liittyy elämän kannalta merkityksellisiä hetkiä. Ryhmätasolla paikkaan kiinnittyminen muodostuu puolestaan symbolisista merkityksistä, jotka jaetaan ryhmän jäsenten kesken. Esimerkiksi kulttuuri kiinnittää ryhmän jäsenet paikkaan yhteisten historiallisten kokemusten, arvojen ja symbolien kautta. (Scannell & Gifford 2010, 2.) Kollektiivinen paikkaan kiinnittyminen on tärkeää erityisesti silloin, kun ihmiset vaihtavat paikkakuntaa tai kärsivät esimerkiksi luonnonkatastrofien seurauksista (Altman & Low 1992, 6).

Maria Lewickan (2011a, 222) mukaan henkilöulottuvuus on korostunut tutkimuksissa muiden ulottuvuuksien kustannuksella. Tätä asetelmaa on edesauttanut erilaisten mittausasteikkojen kehittäminen, joiden avulla on ollut mahdollista tutkia ihmisten suhdetta paikkoihin sekä sosiaalisten siteiden vahvuutta. Kvantitatiivisissa tutkimuksissa on löydetty eroja ihmisten välillä esimerkiksi paikkaan kiinnittymisen asteessa sekä fyysisessä ja sosiaalisessa kiinnittymisessä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyritty puolestaan luokittelemaan erilaisia ryhmiä, kuten David Hummonin (1992) tyypittelyssä. Henkilöulottuvuuden korostaminen on

keskittänyt tutkijoiden huomion ihmisten välisiin piirteisiin paikkojen tai kiinnittymisprosessin sijaan. Tämän johdosta paikkaan kiinnittymisen tutkimuksessa tiedetään suhteellisen paljon siitä, keitä paikkaan kiinnittyneet ihmiset ovat, ja miten ja kuinka paljon he ovat kiinnittyneet alueelle. Sen sijaan edelleen on varsin epäselvää, millaisilla paikoilla on suurin kiinnittämispotentiaali tai millaisen prosessin kautta kiinnittyminen tapahtuu. (Lewicka 2011a, 222–223.)

5.1.2 Psykologinen prosessi

Paikkaan kiinnittymisen toinen ulottuvuus koskee niitä toimintoja, joiden avulla yksilöt ja ryhmät kiinnittyvät paikkoihin. Kiinnittymisprosessiin vaikuttavat erityisesti kolme psykologian osa-alueita, joihin kuuluvat tunteet, kognitio ja käyttäytyminen. Nämä kolme osa-alueita ovat tunnusomaisia myös muille sosiaalipsykologian käsitteille kuten asenteille ja ennakkoluuloille. (Scannell & Gifford 2010, 3.)

Yleensä paikkaan kiinnittymiseen liittyvät tunteet esitetään positiivisessa valossa kuten rakkautena tai ylpeytenä asuinpaikkaa kohtaan (Brown ym. 2003, 260). Paikkaa kohtaan voi kuitenkin kehittyä myös kielteisiä tunteita kuten vihaa tai pelkoa esimerkiksi traumaattisten kokemusten johdosta (Scannell & Gifford 2010, 3). Tunteiden ohella paikkaan kiinnittymisprosessi sisältää myös kognitiivisen tason, johon kuuluvat esimerkiksi paikkaan liitetyt uskomukset. Ihmiset luovat muistojen ja tapahtumien avulla paikoille merkityksiä ja yhdistävät ne itseensä. (Scannell & Gifford 2010, 3.) Käyttäytymistasolla kiinnittyminen ilmaistaan toiminnan kautta. Kuten ihmisten välisissä kiintymyssuhteissa, myös paikkaan kiinnittyneenä ihminen haluaa pysyä paikkaa lähellä ja palata takaisin sen jälkeen, kun on ollut poissa. (Lewicka 2013, 49; Scannell & Gifford 2010, 4.) Paikkaan kiinnittymiseen liittyvää käyttäytymistä on ilmennyt esimerkiksi jälleenrakennuksen ja muuttojen yhteydessä. Katastrofin jälkeen ihmiset haluavat rakentaa paikoista samankaltaisia kuin ennen katastrofia, ja muuttojen yhteydessä etsitään vanhan asuinpaikan kaltaisia alueita. (Scannell & Gifford 2010, 4.)

Asuinpaikassa asumisen keston on useissa tutkimuksissa todettu ennustavan parhaiten paikkaan kiinnittymistä (Lewicka 2011a, 224). Edelleen on kuitenkin epäselvää, miksi asuinpaikalla pitkään asuneet ihmiset kokevat olevansa muita kiinnittyneempiä alueelle. Asiaa voidaan selittää esimerkiksi altistumisvaikutuksella (mere exposure effect), jonka mukaan ihmiset pitävät tuttuja asioita parempina ja sitä kautta myös turvallisempina. Toisaalta kiinnittymistä voisivat selittää myös elämänkulku, alueen merkityksellisyys tai sosiaaliset suhteet. (Lewicka 2011a, 224). Kognitiivisessa psykologiassa on havaittu, että ihmiset ymmärtävät asioita liikkeen ja motoristisen järjestelmän kautta. Myös paikkaan liittyvät tunteet kehittyisivät näin

ollen jokapäiväisten toimintojen kuten töihin lähdön ja naapurin tervehtimisen kautta. Rutiinit tarvitsevat aikaa kehittyäkseen, mikä selittäisi asumisajan positiivisen vaikutuksen paikkaan kiinnittymiseen. Paikkaan kiinnittymisen ymmärtäminen ihmisen liikkeen kautta selittäisi myös sen miksi ihmiset, jotka joutuvat muuttamaan esimerkiksi luonnonkatastrofin tieltä, kokevat muuton terveydelle haitallisena. Ihmiset eivät tuolloin menetä ainoastaan sosiaalia suhteitaan tai tuttuja maisemia, vaan myös päivärytmensä ja fyysiset arkirutiininsa. (Lewicka 2011a, 225-226.) Oletettavasti paikkaan kiinnittymisen prosessi on kuitenkin monitahoisempi, ja sitä selittää useampi kuin yksi tekijä.

5.1.3 Paikka

Paikan ulottuvuus on yleensä tutkimuksissa jaettu kahteen osaan: sosiaaliseen ja fyysiseen paikkaan kiinnittymiseen. Suurin osa tutkimuksista on keskittynyt sosiaaliseen kiinnittymiseen, ja vasta viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana sosiaalitieteellisissä tutkimuksissa on huomioitu myös fyysisen kiinnittymisen merkitys. (Scannell & Gifford 2010, 4; Trentelman 2009, 193–197.) Vuoropuhelua käydään edelleen siitä, tulisiko tutkimuksissa korostaa paikan sosiaalisia vai fyysisiä ulottuvuuksia, vai pitää niitä yhtä tärkeitä. Sosiaalisen konstruktionismin puolestapuhujat korostavat, että fyysisillä paikoilla ei ole varsinaisesti merkitystä, sillä ymmärrys niistä on joka tapauksessa sosiaalisesti rakennettua. Toisaalta osa tutkijoista on myös huolissaan siitä, annetaanko fyysiselle paikalle tutkimuksissa lainkaan huomiota. (Trentelman 2009, 193–197.)

Yhteisöön kiinnittymistä tarkastelevat tutkijat olettavat, että paikkaan kiinnittyminen tarkoittaa oikeastaan kiinnittymistä siellä asuviin ihmisiin ja paikan tarjoamaan vuorovaikutukseen. Vuorovaikutuksen lisäksi ihmiset kiinnittyvät myös paikan edustamaan sosiaaliseen ryhmään. Tiettyyn asuinalueeseen tai sosiaaliseen ryhmään kiinnittymällä voidaan erottautua muista sosiaalisista ryhmistä. (Scannell & Gifford 2010, 5.) Ihmiset voivat kuitenkin kiinnittyä myös fyysisiin paikkoihin, kuten rakennettuun ympäristöön tai luontoon. Richard Stedmanin (2002) mukaan ihmiset eivät kuitenkaan suoraan kiinnity paikan fyysisiin ominaisuuksiin vaan pikemminkin merkityksiin, joita ne edustavat. Alue voi symboloida asukkaalle esimerkiksi yhteisöä tai erämaata. (Stedman 2002, 575-577.)

Koska sosiaalista paikkaan kiinnittymistä on tutkittu suhteellisen paljon, itse paikan tutkimus on jäänyt vähemmälle huomiolle. Paikkaan kiinnittymisen tutkimus tarvitsisikin uutta tutkimusteoriaa paikkaan kiinnittymisen prosessin lisäksi juuri paikoista. (Lewickin 2011a, 223.) Teoretisointia paikoista on tehnyt muun muassa Christopher Alexander, joka kehitti yhdessä kollegojensa kanssa The Pattern Language -mallin. Alexanderin mukaan ihmisten tuntemat tunteet ovat pääosin samanlaisia,

joten myös paikkoja voi suunnitella niin, että suurin osa ihmisistä kiinnittyy niihin. The Pattern Language -malli kuvaa tapoja suunnitella esimerkiksi kaupunkeja, kaupunginosia, koteja, aukioita, kauppoja ja bussipysäkkejä. Keskeisenä ideana mallissa on, että jokainen objekti kuuluu osaksi maailman jatkumoa. Esimerkiksi rakennukset eivät ole ainoastaan yksittäisiä objekteja kaupunkitilassa, vaan ne kuuluvat osaksi muuta maailmaa. (Alexander 2002, 3-4; 28-62; Lewicka 2011a 223-224.)

Kuten paikkaan kiinnittymisen aiemmat tutkimukset ja tutkimusteoria ovat osoittaneet, paikkaan kiinnittyminen on moniosainen prosessi, johon vaikuttavat ihmisten keskinäinen toiminta, yksilöiden kokemukset ja fyysiset paikat. Kiinnittymistä ennustavat sosiodemografiset, sosiaaliset ja fyysiset tekijät, ja asukkaiden kiinnittymisen keskinäisten erojen taustalla ovat yleensä toisistaan poikkeavat paikkatunteet. Paikkatunteiden lisäksi myös asuinpaikalla on vaikutusta paikkaan kiinnittymisen ilmenemiseen. Tämän vuoksi myös tässä tutkimuksessa tarkastellaan, millaiset tekijät kiinnittivät asukkaita juuri kyseisille asuinalueille.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella Jyväskylän Palokan ja Äänekosken Sumiaisten asukkaiden paikkaan kiinnittymistä. Asukkaiden verkkokyselyvastausten ja aiemman tutkimusteorian avulla pyritään saamaan selville, millaiset tekijät kiinnittävät asukkaita heidän asuinseudulleen, ja kuinka asuinpaikkaan kiinnittyminen ilmenee. Jyväskylän Palokka ja Äänekosken Sumiainen ovat molemmat maaseutumaisia taajamia, jotka sijaitsevat lyhyen matkan päässä kaupunkia. Molemmat alueet ovat kuntaliitosten myötä yhdistyneet osaksi suurempaa kaupunkia, mutta kokonsa ja asukasluvunsa puolesta paikkakunnat eroavat toisistaan. Asuinalueiden eroavuuksien johdosta tutkimuksessa tarkastellaan myös sitä, miten paikkaan kiinnittyminen eroaa asukkaiden välillä.

Aihetta selvitetään tutkimuskysymyksillä, jotka on muotoiltu seuraavasti:

- 1) Millaiset tekijät vaikuttavat Jyväskylän Palokan ja Äänekosken Sumiaisten asukkaiden paikkaan kiinnittymiseen?
- 2) Miten asuinpaikkaan kiinnittyminen ilmenee?
- 3) Miten kiinnittyminen eroaa Palokan asukkaiden, Sumiaisten asukkaiden ja alueiden kesäasukkaiden välillä?

6.2 Verkkokyselyaineiston keruu ja kuvaus

6.2.1 Tutkimusaineiston kuvaus

Tutkimuksen aineistona toimii Jyväskylän yliopiston Kylä-OSKU-hankkeen karttapohjaisen verkkokyselyn ”Kylähenki ja paikallisuus” vastaukset. Tutkimuksessa käytetään siis valmista kyselyaineistoa, joka kerättiin Kylä-OSKU-hankkeen yhteydessä. Kaksivuotista (2020–2021) Kylä-OSKU-hanketta (Osallistava kulttuurisuunnittelu kylähenkeä vahvistamassa - Etnografinen toimintatutkimus Palokassa ja Sumiaisissa) rahoittivat Keski-Suomen Liitto ja Keskitien säätiö. Hankkeen tarkoituksena oli edistää paikallisuuden ja kylähengen rakentumista Jyväskylän Palokassa ja Äänekosken Sumiaisissa. Hankkeessa hyödynnettiin karttapohjaisen verkkokyselyn ”Kylähenki ja paikallisuus” vastausten lisäksi toiminnallisia työpajoja (senioreiden ryhmähaastatteluita ja lasten piirustuksia) sekä (aisti)etnografista havainnointia ja kohteiden valokuvausta. Tämän tutkimuksen aineistona ovat ainoastaan hankkeen karttapohjaisen verkkokyselyn vastaukset.

Kylä-OSKU-hankkeen karttapohjaisessa verkkokyselyssä ”Kylähenki ja paikallisuus” (Liite 1) selvitettiin Jyväskylän Palokan ja Äänekosken Sumiaisten asukkaiden suhdetta lähiympäristöönsä ja paikalliseen yhteisöön. Verkkokyselyssä kartoitettiin asukkaiden kokemuksia asuinpaikkaan kuulumisesta ja yhteisöllisyydestä sekä toiveita paikkakunnan kehityksestä. Kyselyn aineisto kerättiin lokakuun 2020 ja helmikuun 2021 välillä Harava-verkkopalvelualustalla. Verkkokyselyyn vastanneet olivat joko tilapäisiä tai vakituisia asukkaita Jyväskylän Palokan ja Äänekosken Sumiaisten alueella. Kaikki vastanneet olivat yli 15-vuotiaita, ja kyselyyn vastattiin anonyymisti.

Kyselylomakkeella oli taustatietokysymysten lisäksi yhteensä 21 kysymystä. Kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, avoimia kysymyksiä sekä kartta-aineistokysymyksiä, joissa vastaajat kuvasivat oman asuinalueensa mieluisia paikkoja ja kehitettäviä kohteita karttapalvelun avulla. Vastaajien taustatietojen (asuinpaikka, sukupuoli, ikäryhmä, asumisen muoto, paikkakunnalla asumisen kesto ja keskimääräinen oleskelu paikkakunnalla vuosittain) lisäksi kyselylomakkeella kysyttiin asukkaan säännöllisistä aktiviteeteista lähiympäristössä, suosikkipaikoista ja -alueista, kehitettävistä kohteista, alueeseen ja paikalliseen toimintaan sitoutumisesta sekä paikallisesta identiteetistä. Karttakysymyksissä vastaajaa pyydettiin merkitsemään karttapalveluun paikkoja, joissa hän liikkui päivittäin ja vapaa-ajalla sekä paikkoja, jotka olivat vastaajalle asuinalueen suosikkipaikkoja tai epämieluisia kohteita. Lisäksi vastaajaa pyydettiin nimeämään kyseiset paikat.

Verkkokyselyyn saatiin vastauksia yhteensä 235, ja vastaajista 187 täytti kyselyn loppuun asti. Kyselyyn vastanneiden joukko oli ikäryhmittäin monipuolinen, mutta

sukupuolten osalta naiset vastasivat kyselyyn aktiivisemmin kuin miehet. Naisvastaajia oli yhteensä 70,5 % ja miesvastaajia 28,5 %. Ikäryhmittäin eniten vastauksia saatiin työikäiseltä väestöltä eli 25–74-vuotiailta. Sen sijaan alle 24-vuotiaita ja yli 75-vuotiaita vastaajia oli muihin ikäryhmiin verrattuna vähän. Asumisajan kesto vaihteli vastaajilla suhteellisen tasaisesti 0–40 vuoden välillä. Asuinalueittain tarkasteltuna suurin osa vastaajista oli palokkalaisia (65 %). Vastaajat olivat pääosin Palokan ja Sumiaisten pysyviä asukkaita, mutta lisäksi noin kymmenesosa kyselyyn vastanneista (9,38 %) oli kesäasukkaita.

Taulukko 2: Vastaajien sukupuolijakauma

sukupuoli	n	%
nainen	141	70,5
mies	57	28,5
muu	2	1

Taulukko 3: Vastaajien ikäjakauma ikäryhmittäin

ikäryhmä	n	%
15–19	6	3,1
20–24	5	2,6
25–34	28	14,5
35–44	50	25,9
45–54	37	19,2
55–64	33	17,1
65–74	29	15
75–84	3	1,6
yli 85	2	1

Taulukko 4: Paikkakunnalla asumisen kesto

Paikkakunnalla asumisen kesto (N=172)		
asumisaika	n	%
0-5 vuotta	32	18,6
5-10 vuotta	28	16,3
10-15 vuotta	26	15,1
15-20 vuotta	12	7,0
20-30 vuotta	26	15,1
20-40 vuotta	27	15,7
40 vuotta tai kauemmin	21	12,2

Harava-verkkopalvelualustalta tulostettuna verkkokyselyn raportista tuli 22 sivun mittainen, ja yhdistettynä karttavastauksiin tutkimusaineistosta tuli kokonaisuudessaan 25-sivuinen. Vastaukset olivat verkkokyselylle tyypillisesti melko lyhyitä, ja avoimien vastauksien pituudet vaihtelivat vastaajasta riippuen muutamasta sanasta useampaan riviin. Kun vastauksien pituuden lisäksi huomioidaan verkkokyselyn suhteellisen pieni vastaajajoukko on selvää, että aineisto mahdollistaa vain melko yksinkertaisen sisällönanalyysin tekemisen. Aineisto vastaa kuitenkin tutkimusongelmaan riittävästi, ja teoreettista taustaa vasten siitä löytyvät keskeiset taustamuuttajat. Kiinnostavan aineistosta tekee sen sijaan aineiston sisältämät karttavastaukset, sillä karttojen hyödyntäminen on aiemmin ollut paikkaan kiinnittymistä tarkastelevassa sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa erittäin vähäistä. Tämän tutkimuksen avulla saadaankin tietoa siitä, miten karttapohjaista tutkimusta voitaisiin hyödyntää yhteiskuntatieteissä, ja onko karttapohjaiselle tutkimukselle tulevaisuudessa tarvetta.

6.2.2 Verkkokysely aineistonkeruumenetelmänä

Tutkimuksen aineisto on kerätty verkkokyselyn avulla, joka perinteisesti mielletään kvantitatiivisen aineiston aineistonkeruumenetelmäksi. Verkkokyselyn aineistoa voidaan kuitenkin käyttää myös kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Tällöin kyselyyn vastanneet henkilöt voidaan tyypitellä erilaisiin laadullisiin luokkiin, kuten asiasta kiinnostuneisiin, jonkin verran kiinnostuneisiin ja heihin, joita asia ei kiinnosta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 87.) Tutkimuksen aineistossa on monivalintakysymysten lisäksi paljon laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä avoimia kysymyksiä, joissa asuinaluekokemuksia kuvataan sanallisesti. Verkkokyselyaineisto sisältää myös

karttapohjaisia vastauksia, joissa asuinpaikan mieluisia alueita ja säännöllisiä aktiviteetteja kuvataan kartan avulla ja sanallisesti.

Verkkokyselyä pidetään toimivana tiedonkeräysmenetelmänä, kun tavoitellaan asiantuntevaa tietoa tutkimusongelmaan liittyen. Kyselytutkimuksen avulla voidaan selvittää esimerkiksi vastaajan tietoja, mielipiteitä, asenteita, arvoja ja ideologioita. Näin saadaan selville tutkittavan käsitys siitä, kuinka asiat ovat. (Uusitalo 1998, 90–92.) Kyselytutkimuksen etu on, että se mahdollistaa laajan tutkimusaineiston keruun, jolloin tutkimukseen saadaan paljon vastaajia ja samalla paljon vastauksia. Verkkokysely voidaan lähettää suurelle joukolle, jolloin se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 190–191.) Kyselytutkimuksen nopeuden ja vaivattomuuden hintana on kuitenkin kato eli vastaamattomuus. Kadon laajuuteen vaikuttavat tutkimuksen aihepiiri ja vastaajajoukon laajuus. (Hirsjärvi ym. 2007, 190–191.)

Kyselytutkimukseen tutkimustapana liittyy myös muita ongelmia. Ensinnäkin kysymistavat voivat vaikuttaa tutkimuksen lopputulokseen. Kysymismuodolla on vaikutusta siihen, kuinka kysymykseen vastataan, ja vastaajaa ohjaamalla saadaan myös haluttuja tuloksia. Tämän vuoksi kyselytutkimuksessa tutkijan täytyy huomioida kysymyksenasettelu, ja hänen tulee tulkita tuloksia sitä vasten. (Uusitalo 1998, 93.) Toiseksi kyselytutkimuksen avulla saadaan yleensä vain pintaraapaisu vastaajan kokemuksista. Vastaukset voivat heijastaa todellisen kokemusmaailman sijaan ihmisen omaksumaa roolikäyttäytymistä, jolloin julkisivun taakse on vaikeaa päästä. Kolmanneksi vastaajalta saatetaan kysyä asioita, jotka ovat hänelle vieraita tai joista hänellä ei ole täsmällistä käsitystä. Kun ei olla varmoja siitä, kuinka vastaajat ovat kysymykset ymmärtäneet, tulee vastausten tulkinnasta haastavaa. (Uusitalo 1998, 93.) Kyselytutkimuksessa ei voida myöskään olla varmoja siitä, kuinka vakavasti verkkokyselyyn on suhtauduttu ja onko kysymyksiin vastattu rehellisesti (Hirsjärvi ym. 2007, 190). Tällöin vastauksien tulkinnasta saattaa tulla haastavaa.

Puutteistaan huolimatta verkkokysely on kuitenkin sujuva, aikaa säästävä ja edullinen tutkimusmenetelmä, joka mahdollistaa tutkimusaineiston hankkimisen myös etänä. Verkkokyselyn avulla saadaan yleiskuva siitä, kuinka asiat tällä hetkellä ovat, ja minkälaiselle tutkimukselle voisi jatkossa olla tarvetta. Verkkokyselymenetelmän ansiosta tähän tutkimukseen saatiin mukaan myös

verkkopohjainen kartta-aineisto, jota on hyödynnetty aiemmissa sosiaalitieteellisissä tutkimuksissa erittäin vähän.

6.3 Tutkimuksen eettisyys ja aineiston tietosuoja

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 2016/679 (GDPR) mukaisesti Kylä-OSKU-hankkeen verkkokyselyä varten laadittiin tietosuojailmoitus, jossa kuvattiin, kuinka tutkittavan henkilötietoja käsiteltiin kyseisessä tutkimushankkeessa. Tietosuojailmoitus on katsottavissa tutkimuksen verkkosivuilla, ja suora linkki tietosuojailmoitukseen oli nähtävissä myös verkkokyselylomakkeen alussa. Verkkokyselyyn vastaamisen yhteydessä tutkittava antoi suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn.

Verkkokyselylomakkeella (Liite 1) kerättäviä henkilötietoja olivat vastaajan ikäryhmä, sukupuoli, asuinpaikka sekä kyselyvastaukset. Kylä-OSKU-hankkeen aikana henkilötiedot suojattiin käyttäjätunnuksella ja salasanalla. Hankkeen tutkijat olivat suorittaneet tietosuoja- ja tietoturvakoulutukset, ja muiden henkilötietojen käsittelijöiden kanssa solmittiin niin salassapito- ja tietojenkäsittelysopimukset kuin aineiston hankintaan ja arkistointiin liittyvät tietosuojasopimukset. Henkilötietoja käytettiin vain tieteellistä tutkimusta tai muuta yhteensopivaa tarkoitusta kuten tilastointia varten. (Kumpulainen & Koskinen-Koivisto 2020.)

Tässä tutkimuksessa käytän valmista verkkokyselyaineistoa, enkä ole voinut vaikuttaa aineiston anonymisointiin aineistonkeruuvaiheessa. Verkkokyselyn suunnittelussa henkilötietojen keräämistä pyrittiin kuitenkin minimoimaan, sillä tietoja kerättiin vain niin paljon, kuin tutkimuksen toteutuksen kannalta oli välttämätöntä. Vastaajan tarkan iän tai syntymävuoden sijaan kyselyssä tiedusteltiin henkilön ikäryhmää, ja asuinpaikaksi riitti taajamien sisäisten alueiden sijaan Palokka tai Sumiainen. Aineiston epäsuoria tunnistetietoja (vastaajan ikäryhmä, sukupuoli ja asuinpaikka) hyödynnetään myös tässä tutkimuksessa, sillä tiedot ovat tutkimusaineiston tarkastelun ja analyysin toteutuksen kannalta keskeisiä. Epäsuoria tunnistetietoja ovat henkilötiedot. Yksittäisen henkilötiedon avulla ei voi vielä tunnistaa henkilöä, mutta tiedot yhdistettynä tunnistaminen voi olla mahdollista. (Tietoarkisto 2021.)

Hankkeen ajan verkkokyselyn aineisto oli tallennettuna Harava-verkkopalvelualustalle. Hanke päättyi joulukuussa 2021, jonka jälkeen verkkokyselyn aineisto tallennettiin Keski-Suomen museon arkistoon. Arkistossa aineisto on saatavilla manuaalisessa ja digitaalisessa muodossa, ja sen henkilötietoja saavat käsitellä vain työntekijät, joiden työtehtäviin aineiston tietojenkäsittely kuuluu. Tietoja voidaan käsitellä ainoastaan sen verran, kuin työtehtävät edellyttävät, ja

henkilötietoja käsitteleviltä työntekijöiltä edellytetään vaihtolovelvollisuutta sekä perehtymistä tietosuojaja- ja tietoturvaohjeisiin. (Kumpulainen & Koskinen-Koivisto 2020.)

Tutkimuksen ajan säilytin tutkimusaineistoa Harava-verkkopalvelualustalla, jonne minulla oli henkilökohtainen käyttäjätunnus ja salasana. Tutkimusraportit muodostin samalle alustalle, ja ne poistuivat muun aineiston mukana palvelimelta joulukuussa 2021. Tämän jälkeen säilytin verkkopalvelualustalta kopioitua raporttia yliopiston salasanalla suojatulla U-aseamalla. Tutkimuksen päätyttyä tuhosi aineistokopion U-asemalta, mutta alkuperäinen tutkimusaineisto jäi talteen Keski-Suomen museon arkistoon.

6.4 Aineiston analyysi teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla

Analysoin tutkimuksen verkkokyselyaineistoa teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla, joka on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen perustyökaluista (Silvasti 2014, 33). Sisällönanalyysin avulla dokumentteja voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti, ja tutkittava ilmiö saadaan kuvattua tiivistetyssä muodossa. Sisällönanalyysin tarkoituksena on siis tiivistää aineistoa ja jakaa jäljelle jäävä aineisto erilaisiin luokkiin. Luokittelua varten aineistosta etsitään samankaltaisuuksia, erilaisuuksia ja toistuvia teemoja. Tarkoituksena on luoda selkeä sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. (Schreier 2014, 170; Salo 2015, 169; Tuomi & Sarajärvi, 2018, 103–123.) Sisällönanalyysi soveltuu analyysimenetelmäksi aina, kun aineisto on kirjallisessa muodossa. Menetelmää voidaan hyödyntää niin laajojen tekstien kuin kyselytutkimuslomakkeiden avovastausten analyysissä. (Silvasti 2014, 35–36.)

Sisällönanalyysissä aineistoa jäsennetään, järjestetään, koodataan ja luokitellaan. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa alkuperäistä tekstiä pelkistetään niin, että vain tutkimuskysymysten kannalta olennaiset asiat jäävät jäljelle. (Alasuutari, 1993, 23.) Pelkistämisen jälkeen aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, ja samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmitellään erilaisiksi luokiksi. On täysin aineistokohtaista, millaisia luokkia aineistosta saadaan, eikä luokkia voida etukäteen määritellä. Tarkoituksena on kuitenkin edetä niin, että aineistoa yhdistelemällä alaluokista edetään yläluokkiin ja edelleen mahdollisiin pääluokkiin ja/tai yhdistäviin luokkiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 123–127.)

Sisällönanalyysi toimii aineiston järjestämisessä ja luokittelussa, mutta se ei kuitenkaan mahdollista varsinaista tutkimusanalyysiä. Menetelmää onkin kritisoitu siitä, että sisällönanalyysin avulla toteutetut tutkimukset nähdään keskeneräisinä. Kritiikin mukaan sisällönanalyysin avulla luokiteltu aineisto esitetään suoraan tutkimustuloksina, jolloin tutkimuksista jää puuttumaan analyysi ja mielekkäät

johtopäätökset. (Salo 2015, 166–171; Tuomi & Sarajarvi, 2018, 117–122.) Ongelmallisen sisällönanalyysistä tekee myös se, ettei menetelmään ole tarjolla selkeitä ohjeita, jolloin tutkimuksen tulokset riippuvat pitkälti tutkijan omista taidoista, käsityksistä, analyttisistä kyvyistä ja tutkimustyylistä (Hoskins & Mariano 2004, Elon & Kyngäksen 2007, 113 mukaan). Hitaalla ja huolellisella koodaustyöllä ja aineiston peilaamisella aiempaan tutkimusteoriaan pyrin varmistamaan, että tutkimuksen analyysi on perusteellista, eikä se jää kesken.

Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa kolmella eri analyysitavalla sen mukaan, kuinka paljon teoria ohjaa aineiston hankintaa, analyysiä ja raportointia. 1) *Aineistolähtöisessä analyysissä* analyysiyksiköt poimitaan aineistosta tutkimustehtävän mukaisesti, eli niitä ei harkita etukäteen. Aiemmillä tutkimuksilla tai tutkimusteorialla ei näin ollen pitäisi olla vaikutusta tutkimuksen lopputulokseen. Käytännössä aineistolähtöinen tutkimus on kuitenkin vaikea tai jopa mahdoton toteuttaa, sillä täysin objektiivisia havaintoja ei ole olemassa, eikä tutkija voi hävittää aikaisempia käsityksiään ja tietojään. (Eskola 2018; Salo 2015, 172; Tuomi & Sarajarvi, 2018, 108–109.) 2) *Teorialähtöinen analyysi* nojaa johonkin ennalta tunnettuun tutkimusteoriaan, malliin tai ajatteluun. Aiempi tutkimusteoria siis sanelee, millaisia käsitteitä tutkimuksessa käytetään, ja kuinka tutkimusaineisto hankitaan. Teorialähtöisessä analyysissä tarkoituksena on testata aiempaa tietoa uudessa kontekstissa, ja joko uudistaa tai vahvistaa olemassa olevia käsityksiä. (Tuomi & Sarajarvi, 2018, 110–111.) 3) *Teoriaohjaavassa analyysissä* teoria toimii tutkimuksen apuna, mutta analyysi ei nojaa suoraan tutkimusteoriaan. Aikaisempi tieto ei siis suoraan sanele, millaisia käsitteitä tutkimukseen valitaan, tai kuinka tutkittava aineisto hankitaan. Teoriaohjaavan analyysin tarkoituksena ei ole teorialähtöisen analyysin tavoin ainoastaan testata aiempaa teoriaa, vaan luoda tilaa myös uusille ajatuksille. Teoriaohjaavassa analyysissä tutkimusteoria ohjaa tutkijan päättelyä ja tutkimuksen lopputulosta: analyysi etenee pääosin aineiston ehdoilla, mutta aineisto liitetään analyysin edetessä aiheen teoreettisiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajarvi, 2018, 107–133.)

Tämän tutkimuksen analyysitapana toimii teoriaohjaava sisällönanalyysi. Menetelmä mahdollistaa aineiston liittämisen aiempaan tutkimusteoriaan, ja samalla se antaa vapauden nostaa aineistosta esiin myös täysin uusia näkökulmia. Teoriaohjaavan analyysimenetelmän avulla voidaan myös vastata sisällönanalyysille esitettyyn kritiikkiin, jonka mukaan sisällönanalyysi jää usein ikään kuin kesken, ja luokiteltu aineisto esitetään suoraan tutkimustuloksina. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla tutkimuksen johtopäätökset eivät jää luokittelun tasolle, vaan ne kytetään osaksi aiempaa tutkimusteoriaa.

6.5 Analyysin kulku

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa rajasin alkuperäistä aineistoa niin, että ainoastaan tutkimuskysymyksiä kannalta olennaiset vastaukset jäivät jäljelle. Aineiston pelkistämisen jälkeen luin verkkokyselyaineiston useaan otteeseen läpi ja tarkastelin aineiston karttapohjaisia vastauksia. Karttavastauksissa oli karttapistetietojen lisäksi sanallisia vastauksia, jotka keräsin yhteen erilliseen dokumenttiin. Kun olin saanut aineistosta riittävän kokonaiskuvan, lähdin poimimaan aineistosta tutkimuskysymyksiä kannalta keskeisiä ilmauksia. Erittelin aineistosta löytyviä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia eri väreillä, ja värien pohjalta muodostin aineistoa kuvaavia koodeja, kuten "asunut pitkään alueella" tai "lapsuusmuistot". Koodauksen jälkeen ryhmittelin koodit tutkimuskysymysten mukaan, ja muodostin alustavia luokkia.

Aloitin aineiston koodauksen aineistolähtöisesti, mutta jatkoin samalla aiempaan tutkimuskirjallisuuteen perehtymistä. Tutkimuskirjallisuuden avulla löysin tutkimusaiheen keskeisiä käsitteitä ja pystyin yhdistämään aiemmin syntyneitä luokkia uusiin pääluokkiin. Tässä vaiheessa muokkasinkin myös kehittämieni luokkien nimitykset vastaamaan tutkimuskirjallisuuden mukaisia termejä. Sisällöltään aineisto pysyi kuitenkin samanlaisena. Verkkokyselyvastausten lisäksi analyysissäni oli mukana myös karttavastausten sanallisista vastauksista kerätty dokumentti. Käytin sisällönanalyysissä ainoastaan karttavastausten sanallisia osuuksia, ja karttapistetietoja hyödynsin sitaattien tavoin perustellessani tulkintojani.

7 ANALYYSIN TULOKSET

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin Jyväskylän Palokan ja Äänekosken Sumiaisten asukkaiden paikkaan kiinnittymistä. Tutkimusaineisto koostui Kylä-OSKU-hankkeen karttapohjaisesta verkkokyselyaineistosta, ja aineisto analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Seuraavaksi esittelen analyysin avulla syntyneet tutkimustulokset, joita havainnollistan aineistosta poimittujen sitaattien ja karttavastausten avulla. Aineistolle esitettyjä tutkimuskysymyksiä olivat:

- 1) Millaiset tekijät vaikuttavat Jyväskylän Palokan ja Äänekosken Sumiaisten asukkaiden paikkaan kiinnittymiseen?
- 2) Miten asuinpaikkaan kiinnittyminen ilmenee?
- 3) Miten kiinnittyminen eroaa Palokan asukkaiden, Sumiaisten asukkaiden ja alueiden kesäasukkaiden välillä?

7.1 Paikkaan kiinnittymistä edistävät ja vähentävät tekijät

Aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa paikkaan kiinnittymistä ennustavat tekijät on jaettu karkeasti kolmeen eri kategoriaan: 1) sosiodemografisiin tekijöihin 2) sosiaalisiin tekijöihin ja 3) fyysisiin tekijöihin (Lewicka 2011a, 216-218). Myös tässä tutkimuksessa paikkaan kiinnittymistä ennustavat tekijät jakautuivat kolmeen osaan. Sosiodemografiset ja sosiaaliset tekijät ilmenivät verkkokyselyn avoimista vastauksista ja fyysiset tekijät saatiin selville karttavastausten avulla. Aiemman tutkimuskirjallisuuden mukaisesti myös tässä tutkimuksessa sosiodemografisista tekijöistä paikkaan kiinnittymistä ennusti erityisesti asumisajan kesto. Sosiaalisista tekijöistä paikkaan kiinnittymistä ennustivat puolestaan paikallisyhteisöön kuuluminen ja turvallisuuden tunne. Fyysisistä tekijöistä paikkaan kiinnittymistä

lisäsivät luontoon pääseminen, palveluiden läheisyys, hyvät kulkuyhteydet, asuntojen ja naapuruston laadukkuus sekä asuinympäristön muuttumattomuus. Verkkokyselylomakkeen karttapohjaisesta rakenteesta johtuen fyysisiä tekijöitä ilmeni aineistossa eniten. Karttavastauksissa kuvattiin erityisesti asuinalueen fyysiseen ympäristöön liittyviä seikkoja, kuten mieluisia paikkoja ja epämiellyttäviä kohteita.

Aiempien tutkimusten tavoin (Lewicka 2011a, 216; Pitkänen & Westinen 2018, 34) myös tässä tutkimuksessa asuinajan kestolla oli selkein yhteys paikkaan kiinnittymiseen. Vastaajat kuvasivat asuneensa pitkään paikkakunnalla, viettäneensä lapsuutensa siellä tai kertoivat haluavansa viettää asuinpaikassa koko loppuelämänsä. Asumisajan kesto edesauttoi myös paikallisen identiteetin muodostumista. Aasukkaat kokivat itsensä paikallisiksi erityisesti silloin, kun asuinpaikassa oli asuttu koko elämän ajan, tai heidän sukujuurensa olivat sieltä lähtöisin. Osa vastaajista koki itsensä paikalliseksi asuttuaan asuinpaikalla ”riittävän kauan”. Asuinajan keston myötä asuinpaikkaan liittyi myös henkilökohtaisia muistoja ja kokemuksia. Näiden elämänkerrallisten kokemusten ansiosta paikallinen identiteetti koettiin vahvempana. Erityisesti lapsuus- ja nuoruusmuistoja tuotiin esille vastauksissa.

Olen syntynyt Palokassa. Urheilut paikallisissa seuroissa. Kävin lukionkin lähellä Palokassa, juuri Palokan takia, vaikka olisi päässyt keskustan lukioihin. Muutin takaisin Palokkaan muutaman keskustassa vietetyn vuoden jälkeen. (Mies, asunut 30–40 vuotta)

Olen asunut täällä suvun mailla vuodesta 1966 lähtien, toki joitakin aikoja välillä muualla. Juureni ovat täällä. Voin nähdä ympärillä esi-isieni kädenjälkiä. Lapsuuteni ja nuoruuteni muistot ovat täällä. (Mies, asunut 40 vuotta tai kauemmin)

Aiemmissa tutkimuksissa sosiaalisten tekijöiden on huomattu ennustavan paikkaan kiinnittymistä sosiodemografisia ja fyysisiä tekijöitä varmemmin (Lewicka 2011a, 217). Sosiaalisista tekijöistä on tutkittu eniten paikallisyhteisön siteitä ja turvallisuuden tunnetta, ja molempien niistä on todettu ennustavan paikkaan kiinnittymistä. Myös tämän tutkimuksen vastauksissa esiintyivät turvallisuuden tunne ja yhteisöllisyys. Kokemus yhteisöllisyydestä oli erityisen tärkeää asukkailla, jotka eivät olleet asuneet paikkakunnalla vielä pitkään. Yhteisöllisyyden tunne lisäsi paikkaan kiinnittymistä ja ne asukkaat, jotka kokivat olonsa tervetulleiksi yhteisöön, halusivat myös jäädä asumaan paikkakunnalle. Havainto on niin ikään yhdenmukainen aiemman tutkimuskirjallisuuden kanssa. Irwin Altman ja Setha Low huomasivat jo vuonna 1992, että kollektiivinen paikkaan kiinnittyminen on erityisen tärkeää silloin, kun ihmiset vaihtavat paikkakuntaa (Altman & Low 1992, 6).

Sen vaan tuntee, että on päässyt sisään. En koe olevani ulkopuolinen, kuten vaikka keskustassa käydessä tuntuu, että en kuulu sinne. (Nainen, asunut 0–5 vuotta)

Minut on otettu hyvin vastaan. Täällä on mukavia ja luovia ihmisiä, joiden seurassa viihdyn. Olen kotona. Vaikka olen ollut täällä vasta vajaa kaksi vuotta, koen tämän kodikseni ja miksei myös kotiseudukseni. Viihdyn täällä; en juurikaan tarvitse muuta. (Mies, asunut 0–5 vuotta)

Yhteisöllisyys lisäsi paikkaan kiinnittymistä myös asuinalueella pitkään asuneilla. Yhteisöllisyys ilmeni erityisesti yleisenä yhteenkuuluvuuden tunteena, kanssakäymisenä naapureiden kesken ja aktiivisena osallistumisena paikalliseen toimintaan. Koronapandemian vuoksi yhteisöllisyyden tunne oli kuitenkin vähentynyt molemmilla asuinalueilla. Sen sijaan turvallisuuden tunne oli pandemian myötä lisääntynyt. Turvallisuuden tunne ja alueen rauhallisuus nostettiin vastauksissa usein esille erityisesti luonnonrauhan ja lapsiperheiden näkökulmasta. Alueiden rauhallisuus ja turvallisuus lisäsivät molemmat paikkaan kiinnittymistä, ja ne koettiin myös alueiden vetovoimatekijöinä. Tämä tulos tukee muun muassa Friedin (1982) ja Bonaiuton ym. (2004) havaintoja siitä, että hiljainen asuinympäristö, naapuruston laadukkuus ja turvallisuuden tunne kaduilla lisäävät asukastyytyväisyyttä.

Vaikka sosiodemografiset ja sosiaaliset tekijät ennustivatkin paikkaan kiinnittymistä, aiemmista tutkimuksista poiketen tässä tutkimuksessa fyysisiä tekijöitä esiintyi muita tekijöitä enemmän. Molempia asuinpaikkoja arvostettiin niiden sijainnin, liikenneyhteyksien, palvelujen ja luonnonläheisyyden takia. Vastauksissa toistuivat kokemukset siitä, että paikkakunnilla yhdistyvät luonnonrauha ja riittävä etäisyys keskustaan. Palveluiden läheisyyttä pidettiin tärkeänä molemmilla alueilla.

Palokka on rauhallinen ja tilava alue asua, lähellä luontoa mutta myös isot kaupungit ja motaria pitkin autolla 10 min keskustaan. Myös hyvä julkinen liikenne. Muutama vuosi sitten Iltalööpeissä Palokka oli top-3 asuinalue koko Suomessa. (Mies, asunut 30–40 vuotta)

Fyysiset tekijät sekä lisäsivät että vähensivät paikkaan kiinnittymistä. Aiemman tutkimuskirjallisuuden tavoin (mm. Fried 1982) tutkimuksessa selvisi, että tärkeimmät fyysiset paikkaan kiinnittymistä edistävät tekijät olivat luontoon pääseminen ja luonnonläheisyys. Vaikka karttavastauksien perusteella asukkaat liikkuvat eniten palvelualueilla, juuri luonto- ja ulkoilualueet olivat asukkaille alueen tärkeimpiä paikkoja. Luontopolkuja, metsiä ja järvimaisemaa arvostettiin ja luontoalueet haluttiin pitää hyvässä kunnossa tai säilyttää täysin koskemattomina.

Paikat, joissa asukkaat liikkuvat säännöllisesti, sisälsivät myös paikkaan kiinnittymistä vähentäviä tekijöitä. Palokassa paikkaan kiinnittymistä vähentäviksi tekijöiksi mainittiin erityisesti palvelukeskuksien ympärille rakennetut kerrostalo- ja marketaluet. Myös aiemmat tutkimukset tukevat tätä havaintoa, sillä tutkimusten mukaan rakennuksen koolla ja asumistyyppillä on vaikutusta paikkaan kiinnittymiseen. Omakotitalot ennustivat paikkaan kiinnittymistä positiivisesti, kun

taas kerrostalot vähensivät kiinnittymistä. (Lewicka 2011a, 217.) Verkkokyselyyn vastanneet mielsivätkin Palokan vanhaksi omakotitaloalueeksi, jonka harmoniaa myöhemmin rakennetut kerrostalot ja marketit rikkoivat. Markettien läsnäolo herätti asukkaissa ristiriitaisia tunteita: toisaalta kauppojen läheisyys koettiin alueen vetovoiman ja arjen sujuvuuden kannalta tärkeänä, mutta samalla ne vähensivät asuinalueen viihtyvyyttä.

On hienoa, että Palokassa on kauppakeskuksia, mutta ne ovat vähentäneet rauhaisaa asuinaluetta. Kauppoja on riittävästi, lisää ei oikein mahdu. Myös uudet kerrostaloalueet eivät ole mieleisiä, Palokka on omakotitaloaluetta. (Ote karttavastauksista)

Myös alueiden heikentynyt ylläpito herätti asukkaissa negatiivisia tunteita. Epämieleisina paikkoina Palokassa mainittiin muun muassa torin ympäristö rakennustyömaiseen, hoitamatta jääneet uimarannat sekä markettien ympäristöön ilmestyneet graffitit. Sumiaisissa puolestaan koettiin, että erityisesti teiden kunnossapito oli ajoittain huonoa. Sumiaisissa huolta aiheuttivat teiden kunnan ja kulkuyhteyksien heikentyminen, kun taas Palokassa liikenteen lisääntyminen. Palokassa erityisesti ruuhkat ja liikenteen aiheuttama melu heikensivät paikkaan kiinnittymistä.

Vastauksissa toistui kokemus siitä, että oman asuinalueen kehitys oli jäänyt kuntaliitosten myötä Jyväskylän ja Äänekosken jalkoihin. Molemmilla asuinalueilla toivottiin alueen kehitystä ja vanhojen alueiden kunnostusta. Palokassa asukkaiden suhtautuminen asuinalueen kehittämiseen oli kuitenkin kaksijakoista: toisaalta asukkaat toivoivat, että aluetta kehitettäisiin, mutta samalla liian nopea kasvuvauhti aiheutti asukkaissa huolta. Kehityksen nähtiinkin Palokassa keskittyvän väärille alueille, kun vanhojen alueiden kunnostamisen sijaan rakennettiin uutta. Palokan asukkaat olivat myös huolissaan alueen luonnon häviämisestä uusien rakennusten tieltä. Ilman paikallista luontoa alue nähtiin vain yhtenä lähiönä muiden joukossa.

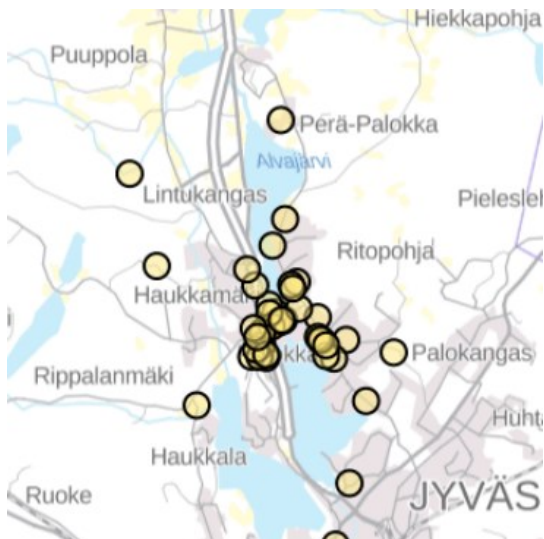
Nopea kasvuvauhti lisää huolta ympäristöstä ja asuinviihtyvyydestä. (Mies, asunut 40 vuotta tai kauemmin)

Alueen loput virkistysmetsät olisi säilytettävä, sillä jos kaikki metsät alueelta kaadetaan, muuttuu tämä alue mielestäni vain yhdeksi lähiöksi muiden joukossa. (Mies, asunut 10–15 vuotta)

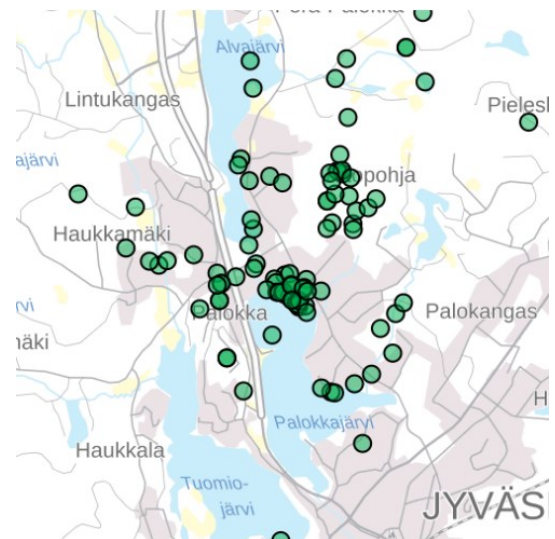
Sumialaisten vastauksissa toistui sen sijaan huoli alueen muuttotappiosta ja palveluiden vähenemisestä. Palveluiden vähenemisen katsottiin alkaneen kuntaliitoksen myötä. Asukkaat kokivat kuitenkin selvinneensä muutoksista huolimatta, erityisesti alueen yhteisöllisyyden ansiosta. Palveluiden vähenemisen koettiin vähentäneen alueen houkuttelevuutta ja asuinviihtyvyyttä, vaikuttaen samalla paikkaan kiinnittymiseen negatiivisesti.

Jää helposti isompien varjoon ja unohdetaan kun kehitetään ja rahaa jaetaan. Pitäisi panostaa, jotta ei tyhjene kylä. (Nainen, asunut 0–5 vuotta)

Koronapandemian myötä asukkaiden ulkoilu lähialueilla oli lisääntynyt. Luonto- ja liikunta-alueet olivat vastausten perusteella asukkaille oman kodin ja kodin ympäristön lisäksi kaikkein mieluisimpia paikkoja. Vastauksissa mainittiin yksittäisiä luontokohteita, kuten tiettyjä urheilupaikkoja, rantoja, metsiä, luontopolkua tai jokia. Luonto- ja liikunta-alueilla asukkaat muun muassa palautuivat arjen kuormituksesta, harrastivat liikuntaa ja kävivät sienestämässä. Luonto- ja liikunta-alueiden mieluisuus selvisi myös vertaamalla karttavastauksiin merkittyjä epämieluisia kohteita asukkaiden suosikkialueisiin. Palokassa epämielilyttävät kohteet sijaitsivat erityisesti palvelualueella, kun taas suosikkialueet olivat erilaisia luontokohteita kauempana keskustasta. Suosikkialueissa korostuivat erityisesti Palokan rantaraitti ja Touruvuoren ulkoilualue.

Kuva 3: Epämielilyttävät kohteet Palokan asuinalueella

Kuva 4: Suosikkikohteet Palokan asuinalueella

Aiemmissa paikkaan kiinnittymisen tutkimuksissa on huomattu, että paikkaan kiinnittymistä ennustavat parhaiten sosiaaliset ja sosiodemografiset tekijät, kuten paikallisyhteisön vahvuus, asumisajan kesto ja turvallisuuden tunne. Sosiaalisten ja sosiodemografisten tekijöiden mittaaminen on myös aiemmissa tutkimuksissa ollut fyysisten tekijöiden mittaamista helpompaa. (Lewicka 2011a, 216–217.) Tämän tutkimuksen aineistossa fyysiset tekijät kuitenkin korostuivat kyselylomakkeen karttapohjaisen rakenteen vuoksi. Marc Friedin (1982) tutkimuksen tavoin myös tämän aineiston vastauksissa luontoon pääseminen oli yksi merkittävimmistä paikkaan kiinnittymistä ennustavista tekijöistä. Muita kiinnittymistä ennustavia fyysisiä tekijöitä olivat asuntojen ja naapuruston laadukkuus, palveluiden läheisyys,

hyvät kulkuyhteydet ja asuinympäristön muuttumattomuus. Fyysiset tekijät korostuivat vastauksissa etenkin tarkasteltaessa kiinnittymistä vähentäviä tekijöitä. Luontoalueiden häviäminen, liikenteen ruuhkautuminen, alueiden hoitamattomuus ja palveluiden heikkeneminen vähensivät alueen asukastyytyväisyyttä ja paikkaan kiinnittymistä.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla sain selville, millaiset tekijät vaikuttavat Palokan ja Sumiaisten asukkaiden paikkaan kiinnittymiseen. Kiinnittymistä edistävät ja vähentävät tekijät olivat yhteneväisiä aiemman tutkimuskirjallisuuden kanssa, mutta fyysisiä tekijöitä ilmeni aineistossa aiempaa enemmän. Vastauksista oli kuitenkin havaittavissa, että Palokan ja Sumiaisten asukkailla paikkaan kiinnittymiseen vaikuttivat eri tekijät. Seuraavaksi pyrin selvittämään, kuinka paikkaan kiinnittyminen ilmeni alueiden asukkailla yleisesti, ja miten kiinnittyminen erosi asukkaiden välillä.

7.2 Paikkaan kiinnittymisen ilmeneminen asukkaiden välillä

Paikkaan kiinnittyminen ilmeni asukkailla erityisesti haluttomuutena muuttaa alueelta pois sekä voimakkaana identifioitumisena alueen asukkaaksi. Paikkaan kiinnittyneet asukkaat olivat kiinnostuneita asuinpaikan asioista, he osallistuivat paikalliseen toimintaan, halusivat käyttää paikallisia palveluja ja kokivat olonsa ulkopuolisiksi muissa paikoissa. Keskeinen kiinnittymistä ilmentävä tekijä oli haluttomuus muuttaa muualle, joka toistui useissa vastauksissa. Osa asukkaista kertoi, ettei halua muuttaa alueelta pois, ellei ole aivan pakko. Toiset puolestaan kertoivat etsivänsä uutta kotia, jonka oli ehdottomasti löydyttävä tältä alueelta. Asukkaat, jotka eivät halunneet muuttaa alueelta pois, olivat asuneet alueella hyvin vaihtelevasti muutamasta vuodesta useaan kymmeneen vuoteen. Asuinajan kesto ei siis ollut keskeinen syy muuttohaluttomuuteen.

Paikkaan kiinnittymisellä oli selvä yhteys siihen, kuinka ainutlaatuisena asuinalue nähtiin ja kuinka asuinalueeseen identifioiduttiin. Ne asukkaat, jotka eivät olleet kiinnittyneitä kotipaikkaansa, näkivät alueen varsin tavallisena asuinalueena, jossa ei ollut mitään erityistä. Paikkaan kiinnittymättömät asukkaat kokivat, että kyseisellä paikalla tai sen asukkailla ei ollut selkeää omaa identiteettiä tai yhteisöä, eikä alueesta voinut olla erityisen ylpeä. Palokassa yhteisöllisyyden puute, luontoalueiden häviäminen ja alueen tavanomaisuus aiheuttivat sen, että aluetta pidettiin ainoastaan Jyväskylän laidalla sijaitsevana nukkumalähiönä.

Vaikka juureni sijaitsevat Palokassa, ei siitä voi olla erityisen ylpeä. Palokka on hajuton ja mauton lapsiperhealue. Mielestäni kuitenkin hyvämaineinen. Palokassa ei ole mitään erityistä, josta se tunnettaisiin, siksi ei erityistä sidettäköön siihen. (Nainen, asunut 20–30 vuotta)

Reuna-alueet unohdettu, ei kylämäisyyttä, ei yhteisöllisyyttä. Luonto [ja] maisema tuhottu, Lintukangas toimii kaupungin rakentamisreservialueena, vain kunnallistekniikkaa rak. Keskusta hajanainen, urbaanistetaan ylisuurilla rakennuksilla. Ainoa kaunis rakennus kirjasto, joka peittyi kolossaaliseen seniorikompleksiin. Sama tauti kuin Jyväskylässä muualla. (Nainen, asunut 30–40 vuotta)

Paikkaan kiinnittyneet asukkaat pitivät sen sijaan omaa asuinaluetta muista alueista poikkeavana, ja he myös identifioituivat alueen asukkaiksi. Palokassa paikallista identiteettiä korostettiin vertaamalla asuinaluetta Jyväskylään, kun taas Sumiaisissa identiteetti rakentui yhteisöllisyyden avulla. Palokassa erityisesti vanhempi sukupolvi ja alueella pitkään asuneet asukkaat erottivat asuinalueen Jyväskylältä. Vastakkainasettelulla asukkaat liittivät itsensä osaksi oman asuinalueensa edustamaa sosiaalista ryhmää ja pyrkivät samalla erottautumaan muista ryhmistä. Eroa muihin alueisiin luotiin esimerkiksi korostamalla alueen identiteettiä, turvallisuutta ja luonnonläheisyyttä.

Meille vanhoille ja nuorille palokkalaisuus ajaa ohi epämääräisen jyväskyläläisyyden, paikantaa meidät. (Mies, asunut 40 vuotta tai kauemmin)

Palokkalaisuus on vahvasti kytköksissä paikalliseen urheiluun ja luontoon. Maalaiskunnan aikana Palokka erotettiin henkisesti Jyväskylältä, ja näin on yhä. Palokka on turvallinen yhteisö. Nuorena keskustaan mennessä palokkalaiset nähtiin omana ryhmänä. (Mies, asunut 30–40 vuotta)

Sumiaisissa paikallisten identiteetti rakentui ennen kaikkea yhteisöllisyydelle. Havainto oli yhdenmukainen aiempien identiteettiä koskevien tutkimustulosten kanssa. Esimerkiksi Suomen Kulttuurirahaston ja ajatuspaja e2:n tutkimuksessa huomattiin, että yhteisöjen merkitys identiteetin määrittäjänä korostui alle 10 000 asukkaan kunnissa (Pitkänen & Westinen 2018, 33). Sumiaisissa asukkaat kokivat kaikkien asukkaiden olevan tuttuja toisilleen, ja asukkaiden yhteisöä verrattiin suureen perheeseen. Yhteisöllisyyden kokemus oli voimakkainta paikkakunnalla pitkään asuneilla.

Sumialaisuus on yhteenkuuluvuutta, mutkattomuutta, avuliaisuutta. Kuin iso perhe. Yhteisössä ihmisten arvoitus on kuin saunassa, tittelit ovat poissa. Myös terve ylpeys kotiseudusta, Sumiaisista yhdistää Sumialaisia Sumiaisissa ja sen ulkopuolella. (Mies, asunut 40 vuotta tai kauemmin)

Maailma pyörii radallaan. Sumiaisissa aika kulkee omaan tahtiin. Sanonta: "It takes a village to raise a man" kuvaa Sumialaista yhteisöllisyyttä ja henkeä. Kaikki ovat Sumialaiset ovat tuttuja ja tervehtivät tavatessaan muualla. Sumialaisuus = joukkue. (Mies, asunut 40 vuotta tai kauemmin)

Sumiaisissa yhteisöllisyyden kokemus oli selvästi voimakkaampaa kuin Palokassa. Yhteisöllisyys ilmeni yhteenkuuluvuuden tunteen lisäksi säännöllisenä kanssakäymisenä naapureiden kesken, aktiivisena talkootoimintana ja yleisötapahtumina. Palokassa yhteistä toimintaa alueen asukkaiden kesken esiintyi huomattavasti vähemmän. Yhteisöllisyyden kokemukseen riitti kanssakäyminen naapureiden kesken, kun taas Sumiaisissa yhteisöllisyydeltä odotettiin aktiivista toimintaa: koko kylän oletettiin hoitavan yhteisiä asioita ja kylän asukkaita.

Koko kylä hoitaa. Lapsilla turvallista. Kaikki tietää toisensa hyvällä tapaa. Tietää olla huolissaan, jos joku mummo käyttäytyy oudosti. (Nainen, asunut 10-15 vuotta)

Kesäasukkaiden ja pysyvien asukkaiden paikkaan kiinnittymisen voimakkuudessa ei ollut huomattavia eroja. Erot ilmenivät lähinnä paikkaan annetuissa merkityksissä: pysyville asukkaille paikka ilmensi arkisia kokemuksia, kun taas kesäasukkaille paikka toimi pakopaikkana tavallisesta arjesta. Kesäasukkaat arvostivat erityisesti alueen maisemia, luontoa ja rauhallisuutta, ja luontoon haluttiin päästä heti kotiovelta. Kesäpaikassa sai olla muiden katseilta ja vaatimuksilta rauhassa, ja luontoon pääsyä luonnehdittiin vapauttavaksi. Vaikka luontoon pääseminen ja ulkoilumahdollisuudet nousivat esiin myös pysyvien asukkaiden vastauksissa, pysyvät asukkaat arvostivat niiden lisäksi palveluiden läheisyyttä ja hyviä liikenneyhteyksiä.

Pysyvät asukkaat olivat kesäasukkaita useammin mukana yhteisöllisessä toiminnassa, ja he pitivät yhteisöllistä toimintaa tärkeänä myös paikallisen identiteettinsä kannalta. Kesäasukkaat eivät osallistuneet aktiivisesti yhteisölliseen toimintaan, mutta kokivat siitä huolimatta olevansa identiteetiltään paikallisia. Kesäasukkaille paikallinen identiteetti syntyi sukujuurista: suurin osa kesäasukkaista oli syntynyt paikkakunnalla, tai heidän sukunsa oli sieltä kotoisin. Juuret ja henkilökohtaiset muistot loivat kesäasukkaiden paikallisidentiteetin.

Vaikea kuvata, haluan sen parasta, rakastan sen seutuja... Lapsuuden maisemia, joissa vahvat muistot. (Nainen, kesäasukas)

Olen syntynyt Sumiaisissa ja se on osa sielunmaisemaani. Juureni ovat syvällä täällä. (Nainen, kesäasukas)

Asuinpaikassa pisimpään asuneet asukkaat olivat kiinnittyneet asuinalueelle muita asukkaita vahvemmin. Paikallinen identiteetti alkoi aineiston perusteella näkyä erityisesti viiden asuinvuoden jälkeen. Vertailemalla alueiden asukkaita asuinajan keston mukaan en saanut kuitenkaan johdonmukaisia tutkimustuloksia. Osa alueella pitkään asuneista tunsu voimakasta paikkaan kiinnittymistä, ja toiset taas kokivat, että paikalla ei ollut heille asuinpaikkaa suurempaa merkitystä. Epäjohdonmukaisten havaintojen vuoksi oletan, että aiempien tutkimusten tavoin (mm. Hummon 1992;

Cross 2001 & Lewicka 2011b), myös tässä tutkimuksessa paikkatunteet selittivät asukkaiden välisiä eroja sosiodemografisten tekijöiden sijaan. Tutkimusaineisto ei kuitenkaan mahdollistanut paikkatunteiden perusteellista analyysiä, sillä verkkokyselyaineistosta ei löytynyt riittävästi tarpeellisia taustamuuttujia, ja aineiston sanalliset vastaukset olivat suppeita.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä tutkimuksessa käsiteltiin Jyväskylän Palokan ja Äänekosken Sumiaisten asukkaiden paikkaan kiinnittymistä. Tutkimusaineisto koostui Kylä-OSKU-hankkeen yhteydessä kerätystä karttapohjaisesta verkkokyselyaineistosta. Verkkokyselyssä asukkailta tiedusteltiin kokemuksia asuinpaikkaan kuulumisesta, alueen yhteisöllisyydestä ja toiveita paikkakunnan kehittämistä. Verkkokyselyyn vastasi 235 henkilöä, ja tutkimusaineistosta tuli karttavastauksiin yhdistettynä noin 25 sivun mittainen. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, millaiset tekijät vaikuttivat asukkaiden paikkaan kiinnittymiseen, ja millä tavoin kiinnittyminen erosi Palokan, Sumiaisten ja alueiden kesäasukkaiden välillä. Aineiston analyysimenetelmänä toimi teoriaohjaava sisällönanalyysi.

8.1 Tutkimuksen johtopäätökset

Ensimmäinen tutkimuskysymys käsitteli paikkaan kiinnittymistä lisääviä ja vähentäviä tekijöitä. Kysymyksen avulla tarkasteltiin, millaiset tekijät vaikuttivat Jyväskylän Palokan ja Äänekosken Sumiaisten asukkaiden paikkaan kiinnittymiseen. Tutkimusaineiston perusteella voidaan sanoa, että Palokan ja Sumiaisten asukkaiden paikkaan kiinnittymiseen vaikuttivat niin sosiodemografiset, sosiaaliset kuin fyysisetkin tekijät. Keskeisin kiinnittymistä edistävä sosiodemografinen tekijä oli asumisajan kesto. Mitä kauemmin asukas oli asunut asuinpaikassa, sitä vahvemmin hän oli myös kiinnittynyt alueelle. Aukkaat kokivat olevansa myös identiteetiltään paikallisia erityisesti silloin, kun he olivat asuneet asuinpaikassa tarpeeksi pitkään. Sosiaalisista tekijöistä yhteisöllisyys, turvallisuuden tunne ja alueen rauhallisuus ennustivat positiivisesti paikkaan kiinnittymistä. Kokemus yhteisöllisyydestä oli erityisen tärkeää alueen uusille asukkaille, mutta yhteisöllisyyden tunne lisäsi

paikkaan kiinnittymistä myös vanhemmilla asukkailla. Fyysisiä paikkaan kiinnittymistä lisääviä tekijöitä olivat luontoon pääseminen, palveluiden läheisyys, hyvät kulkuyhteydet, asuntojen ja naapuruston laadukkuus ja asuinympäristön muuttumattomuus. Erityisen tärkeänä pidettiin sitä, että alueilla yhdistyivät luonnonrauha ja riittävän lyhyt etäisyys keskustaan. Fyysisistä paikkaan kiinnittymistä lisäävistä tekijöistä luontoon pääseminen oli asukkaille kaikkein tärkein. Kiinnittymistä vähentäviä tekijöitä olivat puolestaan luontoalueiden häviäminen, liikenteen ruuhkautuminen, alueiden hoitamattomuus ja palveluiden heikkeneminen. Vastauksissa ilmenikin luontoon ja kehittämiseen liittyvä ristiriita: samalla kun alueita kehitettiin, asukkaiden mieluisimmat paikat eli luontoalueet vähenivät.

Seuraavat tutkimuskysymykset koskivat paikkaan kiinnittymisen ilmenemistä ja ilmenemisen välisiä eroja. Kysymysten avulla selvitettiin, kuinka asuinpaikkaan kiinnittyminen ilmeni asukkailla, ja miten kiinnittyminen erosi Palokan asukkaiden, Sumiaisten asukkaiden ja kesäasukkaiden välillä. Analyysin perusteella paikkaan kiinnittyminen ilmeni asukkailla etenkin haluttomuutena muuttaa asuinalueeltaan pois ja identifioitumisena alueen asukkaaksi. Voimakkainta kiinnittyminen oli niillä asukkailla, jotka olivat asuneet alueella pisimpään. Paikkaan kiinnittyneet asukkaat olivat kiinnostuneita alueensa asioista, he osallistuivat paikalliseen toimintaan, halusivat käyttää paikallisia palveluja ja tunsivat olonsa ulkopuolisiksi muissa paikoissa. He myös pitivät omaa asuinpaikkaansa ainutlaatuisena ja muista alueista poikkeavana.

Kiinnittyminen erosi asukkaiden välillä erityisesti paikkaan annetuissa merkityksissä ja paikallisen identiteetin rakentumisessa. Palokassa paikallista identiteettiä rakennettiin vertaamalla aluetta Jyväskylään, kun taas Sumiaisissa paikallinen identiteetti rakentui ennen kaikkea yhteisöllisyydelle. Sumiaisissa yhteisöllisyydeltä myös odotettiin enemmän - erityisesti aktiivista kanssakäymistä asukkaiden kesken. Pysyvät asukkaat olivat kesäasukkaita aktiivisempia yhteisöllisessä toiminnassa, mutta myös kesäasukkaat kokivat olevansa identiteetiltään paikallisia. Kesäasukkailla paikallinen identiteetti perustui yhteisöllisyyden sijaan sukujuuriin ja henkilökohtaisiin muistoihin. Kesäasukkailla ja pysyvillä asukkailla paikkaan kiinnittyminen erosi kuitenkin paikkaan annetuissa merkityksissä. Pysyville asukkaille paikka ilmensi arkista elinpiiriä, kun taas kesäasukkaille paikka toimi pakopaikkana omasta arjesta. Sekä kesäasukkaat että pysyvät asukkaat arvostivat luontoon pääsyä ja alueen rauhallisuutta, mutta pysyville asukkaille palveluiden läheisyys ja hyvät liikenneyhteydet olivat myös tärkeitä.

Tutkimuksen perusteella paikkaan kiinnittyminen oli keskeinen syy siihen, kuinka positiivisessa valossa asuinpaikka nähtiin, kuinka asuinalueeseen identifioitiin, ja kuinka voimakkaasti sitä haluttiin kehittää. Asukkaat, jotka eivät

olleet kiinnittyneitä asuinpaikkaansa, eivät nähneet tarpeellisena kehittää asuinalueetta, tai jäädä sinne asumaan. Paikkaan kiinnittymättömiä asukkaita yhdisti käsitys siitä, ettei oma asuinalue poikennut muista vastaavista alueista, eikä omasta asuinalueesta voinut olla erityisen ylpeä. Sen sijaan ne asukkaat, jotka olivat kiinnittyneitä asuinpaikkaansa, kokivat olevansa identiteetiltään paikallisia, ja heitä yhdisti toive asua alueella mahdollisimman pitkään. Paikkaan kiinnittyminen lisäsi asukkaiden halua kehittää alueen palveluja, yhteisöllistä toimintaa ja ulkoilualueita sekä säilyttää asuinpaikan luontoalueet ennallaan.

8.2 Tulosten vertailu aiempiin tutkimuksiin

Tutkimuksen tulokset olivat huomattavan yhdenmukaisia aiemman tutkimuskirjallisuuden kanssa. Aiempien tutkimusten tavoin (mm. Lewicka 2011a; Pitkänen & Westinen 2018) asuinajan kestolla oli myös tässä tutkimuksessa selkein yhteys paikkaan kiinnittymiseen. Myös muut paikkaan kiinnittymistä ennustivat tekijät toistivat aiempia tutkimustuloksia (Brown ym. 2004; Fried 1982; Lewicka 2010; 2011a). Aiempien tutkimusten mukaisesti yhteisöllisyys, turvallisuuden tunne, alueen rauhallisuus, luontoon pääseminen, palveluiden läheisyys sekä asuntojen ja naapuruston laadukkuus ennustivat paikkaan kiinnittymistä positiivisesti. Luontoalueiden häviäminen ja alueiden hoitamattomuus puolestaan vähensivät kiinnittymistä.

Aiemmissä tutkimuksissa on huomattu, että paikkaan kiinnittymistä selittävät sosiodemografisten tekijöiden (kuten iän) sijaan asuinpaikkaan liittyvät tunteet (Lewicka 2011a, 216). Näistä viidestä paikkatunteesta kaksi ensimmäistä ilmenevät asuinalueeseen kiinnittymisenä ja loput kolme eivät. Myös tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että asukkaan iällä ei ollut vaikutusta paikkaan kiinnittymiseen, vaan kiinnittymisen taustalla olivat muut tekijät. Tutkimusaineisto ei kuitenkaan mahdollistanut paikkatunteiden perusteellista analyysiä, sillä verkkokyselyaineistosta ei löytynyt riittävästi tarpeellisia taustamuuttujia, ja aineiston sanalliset vastaukset olivat lyhyitä. Tästä huolimatta aineistosta oli havaittavissa, että kiinnittyminen ilmeni asukkaiden kesken eri tavoin. Paikkaan kiinnittyminen näkyi niin muuttohaluttomuutena kuin paikan kehittämiseen liittyvänä aktiivisena toimintana.

Paikkaan kiinnittymistä käsittelevät sosiaalitieteelliset tutkimukset ovat aiemmin keskittyneet erityisesti kiinnittymistä ennustaviin sosiaalisiin tekijöihin, ja vasta viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana tutkimuksissa on alettu huomata myös fyysisen kiinnittymisen merkitys (Scannell & Gifford 2010, 4; Trentelman 2009, 193–197). Fyysisten tekijöiden mittaaminen on kuitenkin osoittautunut tutkimuksissa

hankalaksi, sillä fyysisiä tekijöitä on jouduttu valitsemaan joko satunnaisesti tai asukkaiden omiin arvioihin perustuen. Fyysistä kiinnittymistä koskevia tutkimusmenetelmiä ei ole myöskään kehitetty samassa tahdissa sosiaalista kiinnittymistä tarkastelevien menetelmien kanssa. Tässä tutkimuksessa fyysisiä tekijöitä ilmeni kuitenkin aineiston karttapohjaisesta rakenteesta johtuen eniten. Tutkimuksen aineistona toimineessa verkkokyselyssä asukas sai itse kertoa asuinalueensa fyysisistä paikoista kartan avulla ja sanallisesti. Karttapistetietoja ja sanallisia vastauksia hyödyntämällä saatiin selville, millaisia alueita asukkaat pitivät mieluisina, ja mitkä fyysiset tekijät vähensivät paikkaan kiinnittymistä. Suhteessa aiemmin tehtyihin tutkimuksiin, kiinnittymiseen vaikuttavia fyysisiä tekijöitä ilmeni tässä tutkimuksessa huomattavasti enemmän.

8.3 Pohdinta

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että aiemmissä tutkimuksissa ilmenneet paikkaan kiinnittymiseen vaikuttavat tekijät toistuivat myös Äänekosken Sumiaisten ja Jyväskylän Palokan asukkailla. Paikkaan kiinnittyminen oli tutkimuksessa keskeinen syy sille, miten asuinpaikkaan suhtauduttiin ja kuinka alueelle identifioiduttiin. Paikkaan kiinnittyneet asukkaat halusivat jäädä paikkakunnalle asumaan, käyttää alueen palveluja, ja he pitivät alueen kehittämistä tarpeellisena. Tulosten perusteella voidaan todeta, että modernisaatiosta ja muuttoliikkeen kasvamisesta huolimatta paikkaan kiinnittyminen on edelleen tärkeää niin yksilön, kuin yhteiskunnankin näkökulmasta.

Aiempien tutkimusten perusteella tiedetään jo melko paljon kiinnittymiseen vaikuttavista tekijöistä, mutta edelleen on epäselvää, millaisen prosessin kautta kiinnittyminen tapahtuu, ja millaisilla paikoilla on suurin kiinnittämispotentiaali (Lewicka 2011a, 222-223). Paikoista tulisi siis saada lisää tutkimustietoa, sillä tietyt tekijät lisäävät paikkaan kiinnittymistä, ja toiset taas vähentävät sitä. Esimerkiksi tässä tutkimuksessa tietyt uimarannat vähensivät asukkaiden paikkaan kiinnittymistä, ja toiset rannoista vaikuttivat kiinnittymiseen positiivisesti. Asukkaat kiinnittyivät erityisesti luonnon tilassa oleviin siisteihin rantoihin. Vertailemalla samankaltaisia paikkoja keskenään voidaan saada selville, minkä tyyppiset paikat kiinnittävät asukkaita alueelle parhaiten.

Aiemmissä sosiaalitieteellisissä paikkaan kiinnittymistä käsittelevissä tutkimuksissa karttoja on hyödynnetty erittäin vähän. Karttojen käytöllä olisi kuitenkin potentiaalia menetelmälliseen kehittämiseen. Karttapohjaisen tutkimusmenetelmän avulla saadaan tarkkaa tietoa tutkittavista asuinalueista sekä kuva siitä, millaisilla alueilla ihmiset viettävät aikaa ja miksi. Tässä tutkimuksessa

moni vastaaja koki verkkopohjaisen karttaohjelman käytön kuitenkin hankalaksi ja lopetti kyselyyn vastaamisen karttakysymysten kohdalla. Tutkittavat olivat vastatessaan omien taitojensa varassa niin ohjelmien käytön kuin karttojen lukemisen osalta. Toisaalta verkkopohjaisen toteutuksen avulla vastauksia pystyttiin keräämään laajalta vastaajajoukolta koronapandemiasta huolimatta. Koronapandemian vuoksi Kylä-OSKU -hankkeessa etnografisten menetelmien ja karttojen yhdistäminen ei ollut mahdollista, mutta tulevissa tutkimuksissa karttojen käyttöä voisi kokeilla yhdistää myös etnografisiin tutkimusmenetelmiin. Tutkittavat voisivat esimerkiksi kiertää heille tärkeitä paikkoja jalkaisin, ja tutkija voisi merkitä kohteet ja kirjalliset ilmaukset kartalle. Myös karttapohjaisia ohjelmia olisi tarpeellista kehittää siten, että niiden käyttö olisi mahdollisimman helppoa tutkittavalle ja tutkijalle.

Paikkaan kiinnittymistä ennustavista fyysisistä tekijöistä erityisesti luontoon pääsemisen on todettu vaikuttavan paikkaan kiinnittymiseen positiivisesti (Fried 1982, 114). Lisäksi tässä tutkimuksessa ilmeni, että luontoalueiden häviäminen oli yksi keskeisimmistä paikkaan kiinnittymistä vähentävistä tekijöistä. Kaupungistumisen johdosta luontoalueet kuitenkin häviävät monilta asuinalueilta, jolloin asukkaat ovat eriarvoisessa asemassa ympäristön suhteen. Jatkossa olisikin tärkeää tutkia paikkaan kiinnittymisen ja luonnon yhteyttä ympäristöoikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Erityisesti uusia asuinalueita rakennettaessa asukkaiden yhtäläinen oikeus luontoalueisiin voitaisiin ottaa tällöin paremmin huomioon.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että ihmisten lisääntyneestä liikkuvuudesta huolimatta paikkoihin kiinnitytään edelleen. Lisäksi paikkaan kiinnittyminen vaikuttaa keskeisesti siihen, kuinka paljon asukkaat haluavat kehittää aluetta. Monipaikkaisuus, vapaa-ajan asuntojen käytön lisääntyminen ja väestön keskittyminen suuriin kasvukeskuksiin asettavat kaupunkisuunnittelulle kuitenkin omia haasteita: kuinka turvataan asukkaiden luontoon pääseminen, ja samalla palveluiden tarjonta kaupunkien ulkopuolella? Paikkaan kiinnittyminen olisikin tärkeää huomioida juuri kaupunkisuunnittelun yhteydessä, sillä kunnilla ja kaupungeilla on tarve pitää asukkaistaan kiinni ja turvata asukkaidensa hyvinvointi.

LÄHTEET

Aho, Seppo ja Heli Ilola (2006): Toinen koti maalla? : kakkosasuminen ja maaseudun elinvoimaisuus. Lapin yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekunnan julkaisuja. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Saatavilla: <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-2011381084>>, viitattu 6.4.2022.

Alasuutari, Pertti (1993): Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Alexander, Christopher (2002): The nature of order: An essay on the art of building and the nature of the universe. Book 1, The phenomenon of life. Berkeley, CA: Center for Environmental Structure.

Altman, Irwin ja Setha M. Low (1992): Place attachment. New York: Springer.

Brown, Barbara, Douglas Perkins ja Graham Brown (2003): Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of Environmental Psychology* 23, 259–271.

Brown, Barbara, Douglas Perkins ja Graham Brown (2004): Incivilities, place attachment and crime: Block and individual effects. *Journal of Environmental Psychology* 24, 359-371.

Bonaiuto, Marino, Antonio Aiello, Marco Perugini, Mirilia Bonnes ja Anna Paola Ercolani (1999): Multidimensional perception of residential environment quality and neighbourhood attachment in the urban environment. *Journal of Environmental Psychology* 19, 331-352.

Cross, Jennifer (2001): What is Sense of Place? Konferenssipaperi, 12th Headwaters Conference, Western State College, 2.-4.11.2001.

Cross, Jennifer (2003): Conceptualizing Community Attachment. Department of Sociology, Colorado State University. Saatavilla <https://www.researchgate.net/publication/268273144_Conceptualizing_Community_Attachment>, viitattu 7.1.2022.

Dufva, Mikko (2020): Megatrendi 2. Väestö ikääntyy ja monimuotoistuu. Sitran selvityksiä 162, 21–27. Saatavilla <<https://media.sitra.fi/2019/12/15143428/megatrendit-2020.pdf>>.

Dufva, Mikko, Eeva Hellström, Tuuli Hietaniemi, Timo Hämäläinen, Hannu-Pekka Ikäheimo, Jenna Lähdemäki-Pekkinen, Liisa Poussa, Anna Solovjev-Wartiovaara, Katri Vataja ja Anna Wäyrynen (2020): Megatrendit koronan valossa. Ihmiskunta samassa veneessä –vai olemmeko sittenkään? Sitran

- selvityksiä 171, 37-45. Saatavilla <<https://media.sitra.fi/2020/10/02085411/megatrendit-koronan-valossa.pdf>>.
- Elo, Satu ja Helvi Kyngäs (2007): The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62:1, 107-115. Saatavilla <<https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>>, viitattu 7.1.2022.
- Eskola, Jari (2018): Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen tutkimuksen analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: Valli, Raine, Juhani Aaltola ja Sanna Herkama (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5.*, uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Fried, Marc (1982): Residential Attachment: Sources of Residential and Community Satisfaction. *Journal of Social Issues* 38:3, 107-119.
- Gustafson, Per (2009): More cosmopolitan, no less local. *European Societies* 11:1, 25-47.
- Gustafson, Per (2013): Place Attachment in an Age of Mobility. Teoksessa: Devine-Wright, Patrick ja Lynne Manzo: *Place attachment: Advances in theory, methods and applications*, 37-48. New York: Routledge.
- Haukkala, Teresa (2011): Monipaikkaisuus – ilmiö ja tulevaisuus. *Sitran selvityksiä* 54. Saatavilla <<https://media.sitra.fi/2017/02/27172901/SelvityksiC3A454-2.pdf>>, viitattu 22.1.2022.
- Hellström, Eeva (2011): Maamerkit-barometri 2011 - Tulokset. *Diaesitys*. Saatavilla <<http://docplayer.fi/24930046-Maamerkit-barometri-2011-tulokset.html>>, viitattu 10.3.2022.
- Hidalgo, M. Carmen ja Bernardo Hernández (2001): Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology* 21:3, 273-281.
- Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes ja Paula Sajavaara (2007): *Tutki ja kirjoita. 13. osin* uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hummon, David M. (1992): Community Attachment – Local Sentiment and Sense of Place. Teoksessa: Altman, Irwin ja Setha M. Low: *Place Attachment*. 253-278. New York: Springer.
- Jyväskylän kaupunki (2021): Palokka. Saatavilla <<https://www.jyvaskyla.fi/ASUMINEN/ASUINALUEET/PALOKKA>>, viitattu 17.4.

Knuuttila, Seppo ja Rannikko, Pertti (2008): Sivakka ja Rasimäki tutkimuksina. Teoksessa: Knuuttila, Seppo, Pertti Rannikko, Jukka Oksa, Tapio Hämynen, Hannu Itkonen, Heidi Kilpeläinen, Mikko Simula, Sinikka Vakimo, ja Marjaana Väisänen: Kylän paikka: Uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä. 9–22. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Koistinen, Katri, Liisa Peura-Kapanen, Kati Honkanen ja Jaana Poikolainen (2017): Asumisen arvostukset ja paikkaan kiinnittyminen – Asuinaluekokemuksia Espoosta ja Lahdesta. Yhdyskuntasuunnittelu, 55(1), 33–51.

Koskinen-Koivisto, Eerika, Kaisu Kumpulainen ja Hanna-Mari Husu (2022): Asukasosallisuus alueiden kehittämisessä: näennäisestä rituaalista jatkuvaan vuorovaikutukseen. Saatavilla <<https://politiikasta.fi/asukasosallisuus-alueiden-kehittamisessa-naennaisesta-rituaalista-jatkuvaan-vuorovaikutukseen/>>, viitattu 23.5.2022.

Kumpulainen, Kaisu ja Eerika Koskinen-Koivisto (2020): Tiedote tutkimuksesta tutkimukseen osallistuville, Tietosuojailmoitus. Saatavilla <<https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/yfi/en/research/projects/research-groups/osallistava-kulttuurisuunnittelu-kylahenkea-vahvistamassa/tiedote.pdf>>, viitattu 17.4.2021.

Kumpulainen, Kaisu ja Eerika Koskinen-Koivisto (2021): Osallistava kulttuurisuunnittelu kylähenkeä vahvistamassa - Etnografinen toimintatutkimus palokassa ja sumiaisissa. Saatavilla <<https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/yfi/en/research/projects/research-groups/osallistava-kulttuurisuunnittelu-kylahenkea-vahvistamassa>>, viitattu 17.4.2021.

Kymäläinen, Päivi (2006): Paikan ajattelun haasteita. Teoksessa: Knuuttila Seppo, Pekka Laaksonen ja Ulla Pietilä (toim.): Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu. 147–155. Helsinki: SKS.

Kytö, Hannu ja Monika Kral-Leszczynsk (2013): Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät – Tutkimus alueiden välisistä muuttovirroista. Kunnallisalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 76. Saatavilla <<https://kaks.fi/julkaisut/muuttoliikkeen-voittajat-ja-haviaijat-6/>>.

Könönen, Janne (2015a): Palokka: Kaskimaista kaupunginosaksi. Jyväskylä: Palokka-Seura.

Könönen, Janne. (2015b): Mikä oikeastaan on palokka? Saatavilla <<https://www.palokka.fi/palokka/mika-oikeastaan-on-palokka/>>, viitattu 17.4.2021.

- Laakso, Seppo ja Loikkanen, Heikki A. (2004): Kaupunkitalous. Helsinki: Gaudeamus.
- Lalli, Marco (1992): Urban-related identity: Theory, measurement, and empirical findings. *Journal of Environmental Psychology* 12, 285-303.
- Lehtonen, Olli ja Hilikka Vihinen (2020): Kohti kestäväää monipaikkaista yhteiskuntaa. *Maaseutututkimus – Finnish Journal of Rural Studies* 1/2020, 103–111.
- Lewicka, Maria (2010): What makes neighborhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment. *Journal of Environmental Psychology* 30, 35-51.
- Lewicka, Maria (2011a): Place attachment: How far have we come in the last 40 years? *Journal of Environmental Psychology* 31, 207-230.
- Lewicka, Maria (2011b): On the Varieties of People’s Relationships with Places: Hummon’s Typology Revisited. *Environment and Behavior* 43:5, 676–709.
- Lewicka, Maria (2013): In Search of Roots: Memory as Enabler of Place Attachment. Teoksessa: Devine-Wright, Patrick ja Lynne Manzo: Place attachment: Advances in theory, methods and applications. 49-60. New York: Routledge.
- Lipasti, Laura (21.1.2021): Kuntien välinen muuttoliike vilkasta koronavuonna – muuttuuko suunta? [blogikirjoitus]. Saatavilla <<http://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2021/kuntien-valinen-muuttoliike-vilkasta-koronavuonna-muuttuuko-suunta/>>, viitattu 17.4.2021.
- Maanmittauslaitos (2022): Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. Saatavilla <<https://www.maanmittauslaitos.fi/kartat-ja-paikkatieto/kartat/katsele-ja-lataa-karttoja>>, viitattu 9.3.2022.
- Museovirasto (2009): Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY: Sumiaisten kirkonkylä. Saatavilla <http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4330>, viitattu 22.9.2021.
- Pitkänen, Kati ja Anna Strandell (2018): Suomalaisen maaseudun monipaikkaisen asumisen muodot ja tulevaisuuden kehitys. *Maaseudun uusi aika: Maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti*, 26:2, 6-23.

- Pitkänen, Ville ja Jussi Westinen (2018): Sittenkin samanlaisia? Tutkimus suomalaisten identiteeteistä. Suomen kulttuurirahasto. Saatavilla <<https://skr.fi/julkaisut/katsaukset-ja-selvitykset>>, viitattu 10.3.2022.
- Saari, Matti (2010): Miljoona muuttoa vuodessa. Hyvinvointikatsaus: Tilastollinen Aikakauslehti: 3. Saatavilla <http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2010/art_2010-09-27_002.html>, viitattu 9.4.2021.
- Saarinen, Arttu, Ilpo Airio, Risto Kaikkonen ja Minna-Liisa Luoma (2013): Onnellisuus erityyppisillä asuinalueilla. Yhteiskuntapolitiikka 78:5, 520–532.
- Salo, Ulla-Maija (2015): Simalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa: Aaltonen, Sanna ja Riitta Högbäck (toim.): Umpikujasta oivallukseen: Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa. 166–190. Tampere: Tampere University Press. Saatavilla <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99323/umpikujasta_oivallukseen_2015.pdf>.
- Scannell, Leila ja Robert Gifford (2010): Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology* 30:1, 1-10.
- Schreier, Margrit (2014): Qualitative Content Analysis. Teoksessa: Flick Uwe (toim.): *The SAGE Handbook of Qualitative Data Analysis*. 170–183. Los Angeles: SAGE.
- Silvasti, Tiina (2014): Sisällönanalyysi. Teoksessa: Massa Ilmo (toim.): *Polkuja yhteiskuntatieteelliseen ympäristötutkimukseen*. 33–48. Helsinki: Gaudeamus.
- Stedman, Richard (2002): Toward a Social Psychology of Place: Predicting Behavior from Place-Based Cognitions, Attitude, and Identity. *Environment and Behavior* 34, 561-581.
- Tietoarkisto (2021): Tunnisteellisuus ja anonymisointi. Saatavilla: <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi/>>, viitattu 28.10.2021.
- Timonen, Päivi (2013): Esipuhe. Teoksessa: Kytö, Hannu ja Monika Kral-Leszczynsk: *Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät – Tutkimus alueiden välisistä muuttovirroista*. 7-8. Kunnallisalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 76. Saatavilla <<https://kaks.fi/julkaisut/muuttoliikkeen-voittajat-ja-haviajat-6/>>, viitattu 9.3.2022.
- Trentelman, Carla Koons (2009): Place Attachment and Community Attachment: A Primer Grounded in the Lived Experience of a Community Sociologist. *Society and Natural Resources*, 22:3, 191–210.

Tuan, Yi-Fu (1977): Space and Place: The Perspective of Experience. Minneapolis: University Of Minnesota Press.

Tuan, Yi-Fu (2006): Paikan taju: Aika, paikka ja minuus. Teoksessa: Knuuttila Seppo, Pekka Laaksonen ja Ulla Pietilä (toim.): Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu. 15–30. Helsinki: SKS. Suomennos artikkelista: Tuan, Yi-Fi (2004): Sense of Place: Its relationship to Self and Time. Teoksessa: Mels, Tom (toim.) Reanimating Places. A Geography of Rhythms. Aldershot: Ashgate.

Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi (2018): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uusitalo, Hannu (1998): Tiede, tutkimus ja tutkielma: Johdatus tutkielman maailmaan. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY.

Voutilainen, Olli, Kirsi Korhonen, Ulla Ovaska ja Hilikka Vihinen (2021): Mökkibarometri 2021. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 47/2021. Helsinki: Luonnonvarakeskus. Saatavilla <<https://jukuri.luke.fi/handle/10024/547644>>, viitattu 17.1.2022.

Väisänen, Marjaana (2008): Paluu juurille – Sivakka ja Rasimäki lomalaisten kohtauspaikkoina. Teoksessa: Knuuttila, Seppo, Pertti Rannikko, Jukka Oksa, Tapio Hämynen, Hannu Itkonen, Heidi Kilpeläinen, Mikko Simula, Sinikka Vakimo, ja Marjaana Väisänen: Kylän paikka: Uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä. 208–225. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Yle (17.8.2020): Koronakriisi sai suomalaiset muuttamaan suurista kaupungeista maaseutumaisiin kuntiin – "Ilmiö on poikkeuksellinen", sanoo muuttoliiketutkija. Kirjoittaja: Iina Kluukeri. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11494111>>, viitattu 15.4.2021.

Yle (5.11.2021): Tuija Riekkinen muutti pois Helsingistä suomenhevosen luo – ja hän on vain yksi esimerkki muuttoliikkeestä, joka on kääntynyt pääläelleen. Kirjoittaja: Paula Tiainen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-12166021>>, viitattu 20.1.2022.

Ympäristöhallinto (2020): Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Saatavilla <https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Maisemat/Arvokkaat_maisemaalueet>, viitattu 15.9.2021.

Äänekosken kaupunki (2021): Sumiainen. Saatavilla <<https://www.aanekoski.fi/asuminen-ja-ymparisto/kylat/sumiainen>>, viitattu 17.4.2021.

LIITTEET

LIITE 1

Kysely suhteesta lähiympäristöön ja paikallisuuteen

1/13 Tiedote

Kysely paikkasuhteista ja yhteisöllisyydestä

Tässä kyselyssä selvitetään Palokan ja Sumiaisten alueella asuvien suhdetta lähiympäristöönsä ja paikalliseen yhteisöön. Kyselyyn voi vastata 15-vuotta täyttänyt Sumiaisten tai Palokan alueen asukas tai kesäasukas. Kysely vastataan anonymisti.

Kyselyn toteuttaa Jyväskylän yliopiston *Osallistava kulttuurisuunnittelu kylähenkeä vahvistamassa (OSKU)* - hanke, jossa tutkitaan paikallisuuden ja kylähengen rakentamista kahden taajaman alueella, Jyväskylän Palokassa ja Äänekosken Sumiaisissa. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa kylähenkeä ja paikallista identiteettiä keskusomaisten kaupunkien taajamissa ja kylissä sekä aktivoida ja sitouttaa asukkaita ja yhteisöjä osallistumaan oman kotiseutunsa ja asuinympäristönsä kehittämiseen. Hankkeessa tehdään yhteistyötä paikallisten toimijoiden kuten kotiseutuyhdistysten ja kyläseurojen kanssa. Hanke on kaksivuotinen (2020-2021) ja sitä rahoittavat Keski-Suomen liitto ja Keskitien säätiö.

Hankkeen toteutuspaikka: Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto.

Lisätietoja hankkeesta:

Hankkeen vastuullinen johtaja dos. Kaisu Kumpulainen, +358 408 053 493, kaisu.kumpulainen(at)jyu.fi,

Hankkeen tutkija: Eerika Koskinen-Koivisto, +358 406 522 956, eerika.koskinen-koivisto(at)jyu.fi

TIETOSUOJA

Vastaamalla kyselyyn suostut antamiesi tietojen käyttöön tutkimuksessa. Kuvaus tietojen käsittelystä ja käytöstä sekä tallennuksesta ovat PDF-liitteenä tällä sivulla sekä hankkeen [verkkosivulla](#).

Tutkimuksen tiedote ja tietosuojailmoitus

TIEDOTE.pdf

Olen lukenut tutkimuksen tiedotteen ja tietosuojailmoituksen ja hyväksyn henkilötietojeni kuvauksen mukaisen käsittelyn ja käytön tutkimuksessa.

Kyllä

2/13 Taustatiedot

- ASUINPAIKKA** Palokka Sumiainen
- SUKUPUOLI*** Mies Nainen Muu
- IKÄRYHMÄ** 15-19 20-24 25-34 35-44 45-54 55-64 65-74
 75-84 yli 85
- ASUMISEN MUOTO** Pysyvä asukas Kesäasukas
- MITEN PITKÄÄN ASUNUT PAIKKAKUNNALLA** 0-5 vuotta 5-10 vuotta 10-15 vuotta 15-20 vuotta 20-30 vuotta
 30-40 vuotta 40 vuotta tai kauemmin
- KUINKA PITKÄÄN OLESKELEE KESKIMÄÄRIN VUODEN AIKANA** 1-2 viikkoa 2-4 viikkoa 1-2 kuukautta 3-5 kuukautta
 5 kk tai kauemmin

3/13 Säännölliset aktiviteetit lähiympäristössä

Mitä seuraavista teet viikoittain lähiympäristössäsi?

- Työssä käynti
- Opiskelu
- Kaupassa käynti ja muut hankinnat
- Pankki- ja postipalvelut
- Sote-palvelut
- Muut hyvinvointipalvelut (kampaaja, hieroja jne.)
- Vapaa-ajan harrastukset

Mitä seuraavista teet vapaa-ajallasi lähiympäristössäsi?

- Tapaan muita ihmisiä
- Osallistun yhdistys- ja kerhotoimintaa
- Osallistun ohjattuihin harrastuksiin
- Järjestän harrastustoimintaa muille
- Liikun ja/tai urheilen
- Vietän aikaa ja hengailen
- Osallistun tapahtumiin ja näyttelyihin
- Käyn kirjastossa

Millaisia säännöllisesti käyttämiä palveluja tai tiloja toivoisit omaan lähiympäristöösi?

Teksti vastaus

Merkkejä jäljellä: 250

4/13 Säännölliset aktiviteetit kartalla (Palokka)

Karttaa on mahdollista liikutella hiirellä ja zoomata suuremmaksi kartan oikeassa joko hiiren rullatoiminnon avulla tai klikkaamalla hiirellä reunassa näkyvää asteikkoa: ylhäällä oleva pluspainike (+) suurentaa ja alhaalla oleva miinuspainike (-) pienentää. Kun paikka on osoitettu tai alue on piirretty, se jää kartalle kaksoisklikkauksen jälkeen.

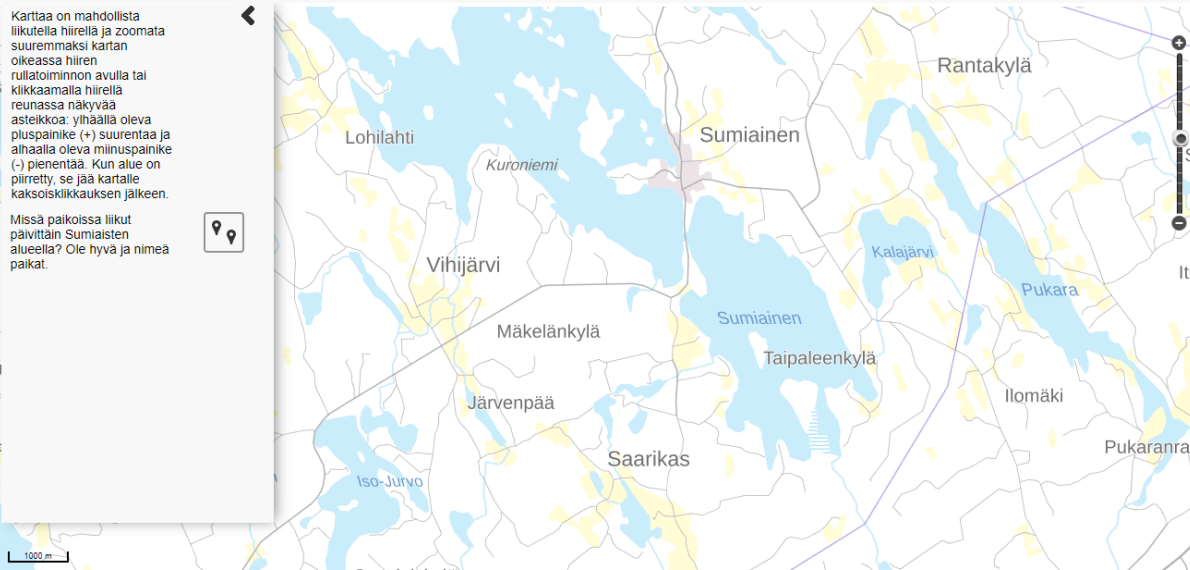
Missä paikoissa liikut säännöllisesti Palokan alueella? Ole hyvä ja nimeä.

5/13 Säännölliset aktiviteetit kartalla (Sumiainen)

Karttaa on mahdollista liikutella hiirellä ja zoomata suuremmaksi kartan oikeassa joko hiiren rullatoiminnon avulla tai klikkaamalla hiirellä reunassa näkyvää asteikkoa: ylhäällä oleva pluspainike (+) suurentaa ja alhaalla oleva miinuspainike (-) pienentää. Kun alue on piirretty, se jää kartalle kaksoisklikkauksen jälkeen.

Missä paikoissa liikut päivittäin Sumiaisten alueella? Ole hyvä ja nimeä paikat.

6/13 Suosikkipaikat ja kehitettävät kohteet (Palokka)

SELITTEET OSOITEHAKU OMA SIJAINTI

Merkitse kolme Palokassa sijaitsevaa suosikkipaikkaasi kartalle.

Mitkä Palokan alueella sijaitsevat paikat tai kohteet koet epämiellyttäväiksi?

1000 m

7/13 Suosikkipaikat ja kehitettävät kohteet (Sumiainen)

SELITTEET OSOITEHAKU OMA SIJAINTI

Merkitse kolme Sumiaisissa sijaitsevaa suosikkipaikkaasi kartalle.

Mitkä Sumiaisten alueella sijaitsevat paikat koet epämiellyttäväiksi?

1000 m

8/13 Mieluisat alueet (Palokka)

Piirtämisen jälkeen alue tallentuu kaksoisklikkaamalla.

Millä Palokan alueella liikut mielelläsi vapaa-aikallasi?

9/13 Mieluisat alueet (Sumiainen)

Piirtämisen jälkeen alue tallentuu kaksoisklikkaamalla.

Millä Sumiaisissa sijaitsevalle alueelle liikut mielelläsi vapaa-aikana?

10/13 Alueeseen ja paikalliseen toimintaan sitoutuminen

	En juurikaan	Hieman	Jonkin verran	Paljon	Erittäin paljon
Kuinka vahvasti koet sitoutumista omaan paikkakuntaasi asteikolla 1-5?	☒	☐	☐	☐	☐
Miten se ilmenee?	<input type="text" value="Teksti vastaus"/> Merkkejä jäljellä: 250				
Suosittelisitko asuinpaikkaasi pysyväksi asuinpaikaksi ulkopaikkakuntalaiselle?	☐ Kyllä	☐ Ei			
Perustele valintasi:	<input type="text" value="Teksti vastaus"/> Merkkejä jäljellä: 250				
Kesäasukkaalle: oletko harkinnut muuttavasi paikkakunnalla pysyvästi?	☐ Kyllä	☐ Ei			
Miksi?	<input type="text" value="Teksti vastaus"/> Merkkejä jäljellä: 250				
Toimitko jossain paikallisessa yhdistyksessä tai yhteisössä vapaa-ajallasi?	☐ Kyllä	☐ Ei			

11/13 Paikallinen identiteetti (Palokka)

Koetko olevasi palokkalainen?	☒ Kyllä ☐ En ☐ En osaa sanoa				
Perustele vastauksesi edellä.	<input type="text" value="Teksti vastaus"/> Merkkejä jäljellä: 250				
Mitä palokkaisuus sinulle merkitsee?	☐ Arkista elinpiiriä ☐ Juuria ☐ Tunnesidettä asuinpaikkaan ☐ Kuulumista paikalliseen yhteisöön ☐ Ei mitään näistä				
Miten kuvailisit palokkaisuutta?	<input type="text" value="Teksti vastaus"/> Merkkejä jäljellä: 250				
	1 Ei juurikaan	2 Hieman	3 Jonkin verran	4 Paljon	5 Erittäin paljon
Kuinka vahvasti koet yhteisöllisyyden Palokassa (asteikolla 1-5)?	☐	☐	☐	☐	☐
Millä tavoilla yhteisöllisyys ilmenee?	☐ Kanssakäymisenä naapureiden kesken ☐ Aktiivisena yhdistystoimintana ☐ Aktiivisena talkootoimintana ☐ Runsaina paikallisina yleisötapahtumina ☐ Yhteisten asioiden hoitamisessa ja edistämässä ☐ Uusien asukkaiden kohtaamisessa ja mukaan ottamisessa ☐ Yleisenä yhteenkuuluvuuden tunteena ☐ Jonain muuna (kerro tarvittaessa lisää alla)				
Kerro halutessasi lisää yhteisöllisyyden ilmenemisestä.	<input type="text" value="Teksti vastaus"/> Merkkejä jäljellä: 250				

12/13 Paikallinen identiteetti (Sumiainen)

Koetko olevasi sumialainen?

- Kyllä
 En
 En osaa sanoa

Perustele vastauksesi.

Teksti vastaus

Merkkejä jäljellä: 250

Mitä seuraavista sumialaisuus sinulle merkitsee?

- Arkista elinpiiriä
 Juuria
 Tunnesidettä asuinpaikkaan
 Kuulumista paikalliseen yhteisöön
 Ei mitään näistä

Miten kuvailisit sumialaisuutta?

Teksti vastaus

Merkkejä jäljellä: 250

Ei juurikaan

Hieman

Jonkin verran

Paljon

Hyvin paljon

Kuinka vahvaksi koet yhteisöllisyyden Sumiaisissa (asteikolla 1-5)?

Millä tavoin yhteisöllisyys ilmenee?

- Kanssakäymisenä naapurien kesken
 Aktiivisena yhdistystoimintana
 Aktiivisena talkootoimintana
 Aktiivisina yleisötapahtumina ja
 Yhteisten asioiden hoitamisessa ja edistämässä
 Uusien asukkaiden kohtaamisena ja mukaan ottamisena
 Yleisenä yhteenkuuluvuuden tunteena
 Jonain muuna (kerro tarvittaessa lisää alla)

Kerro halutessasi lisää yhteisöllisyyden ilmenemisestä.

Teksti vastaus

Merkkejä jäljellä: 250

13/13 Muita kommentteja

Kirjoita halutessasi vapaasti ajatuksiasi kotipaikkakuntasi ja lähiympäristösi kehittämiseksi.

Teksti vastaus

Merkkejä jäljellä: 350